

ЛІСЕННІ НОВОТВОРИ

в українсько-руській народній словесности.

ПОДАВ

Володимир Гнатюк.

I. ВСТУП.

(Кілька слів про повстанє сеї збірки пісень. На скільки оправдані погляди про вимиранє народніх пісень взагалі? Де що про форму наших пісень. Головні мотиви в них).

Збираючи в різних місцях нашого краю етнографічні матеріали, натрапив я й на кілька новоутворених пісень на тему еміграції; дві з тих пісень друкую перший раз понизше, иньші були вже надруковані свого часу в „Етногр. Збірнику“ т. V.

Записавши ті пісні, я був певний, що вони лише перші вістники пісень цілого нового циклю. І я не завів ся в тій певности. Крім пісень надрукованих у „Етн. Збірнику“ почали появляти ся від часу до часу в американській „Свободі“ нові пісні, незвісні в нас, на тему еміграції і по невеличкім протязі часу дійшли до числа кількох десятків. Тому що „Свобода“ взагалі рідке в нас виданє, а науці воно майже й зовсім чуже, я переписав ті пісні і постановив надрукувати їх тут та звернути тим чином увагу спеціалістів на них, чого вони у всякім разі заслугоють. Для повноти я втягнув сюди й пісні з „Етн. Збірника“ про еміграцію, і таким чином маємо тут повний цикль звісних досі еміграційних пісень.

Еміграція до Америки відбувала ся в трьох різних періодах часу і до трьох окремих країн. Найстарша еміграція до Сполучених Держав; переважно йшли туди незаможні люди, ви-

находили собі роботу, заробляли трохи гроша й вертали назад до старого краю на господарство. Були одначе й такі, що за-смакувавши раз в иньших обставинах, не хотіли вертати і лишалися на все в Сполучених Державах. У половині 90-их років минулого століття вибухла еміграція до Бразилії. Туди йшли вже люди з тим, щоб не вертати ніколи назад. Вони продавали все, що мали, а туди їхали доробляти ся. Показало ся одначе, що при тім не тільки надуживано довіря нашого селянина (прим. намість на ферми „продавано“ його на плянтації до тяжких невільничих робіт), але що агенти попхнули його в таке підсоне, де він не міг акліматизувати ся і скорше чи пізнійше мусів загинути. Спинити еміграцію не можна було, але деякі люди старали ся звернути її в иньший бік, до Канади, де підсоне в приближеню таке саме, як і в Галичині. Еміграція звернула ся туди дійсно і йде ще й доси, хоч і не на такі великі розміри, як перше.

Всі ті моменти знайшли собі вираз у піснях, тому й поділив я їх на три групи: Пісні про еміграцію в Сполучених Державах, у Бразилії й Канаді. Перша група заступлена найсильнійше, бо мала час вирости, дві иньші меньші. Що їх число збільшить ся одначе, про се не може бути сумніву.

Крім сього дістав я кільканацять пісень із Гуцульщини, що також належать до новозложених. Виділивши їх в окрему групу, подаю їх теж понизше. Друковані вони не були ніде.

Всі сі пісні посхоплювані — так сказати — *in statu nascendi*; не диво проте, що подибуємо в них цілий ряд ріжних нерівностей і хиб; вони часто кульгаві, подекуди недоладні й недотепні, бо не мали ще часу походити по широких кругах людий та огладитись між ними, ошліфуватись. Тим то вони в порівнаню з иньшими старшими нашими піснями, особливо ліричними, стоять низше що до артистичного викінчення; за те зміст покриває ті хиби, що на перший погляд можуть нас так разити.

Під кожною піснею подано, хто її записав і від кого. Подекуди зазначено там: зложив той і той. Як розуміти се? Чи справді зложив пісню той, що видає себе її автором? Трудно сказати с'як або так, бо не маємо на се певних підстав. Не завадить одначе сказати, що присвоєне авторства якоїсь пісні певній особі не треба брати дословно. Коли якась нова пісня утворить ся, простолюдия почувши її і знаючи, що вона нова, а не знаючи, як широко вона вже відома, любить підшивати ся

під її автора і подавати себе за нього. Про се я переконав ся на пісні про смерть цїсареві Єлисавети. Я дістав коло 10 її варіантів із ріжних сторін краю, нераз дуже віддалених від себе. Майже під кожним варіантом було написано: Зложив той і той, там і там. Очевидно, зложити пісню на одну тему кільком людям у ріжних місцях, річ можлива; неможливо одначе, щоб вони зложили її так, аби вона мала однаковий ритм, однакове число стихів, однакові реченя і то на стїлько, що в тих 10 варіантах не можна навіть віднайти двох редакцій! Натурально отже, що всі претенденти на її авторство — фальшиві претенденти. Те саме можна припустити й при иньших нових піснях.

Всі пісні безперечно народнього походження. Одна тільки, надрукована під ч. 45, має характер зложеної письменним чоловіком. Я подаю її не тільки для контрасту з иньшими, але й тому, аби показати, на скільки наші письменні селяни свідомі подій, що відбувають ся у краю, та як взорець цілого ряду иньших подібних пісень, зложених переважно селянами і надрукованих у „Свободі“. До одної пісні під ч. 18, доложено крім того иньшим автором кілька стихів, що я й зазначаю на своїм місці.

По сих увагах формальної натури, перейдім до загальнішого. Поява таких численних новозложених пісень змушує ще раз поставити старе питанє: чи справді вимирають наші пісні?

Сього питання дотикали ся ріжні наші етнографи протягом майже цілого XIX віка, та дотикали ся тільки поверховно й коротко, обмежуючись на таким або иньшим твердженю, що пісні вмирають або ні, але ніхто не пробував вїйти глибоше в справу й виказати наглядно, які докази промовляють за сим або иньшим поглядом. Вичислювати всі ті згадки на наш погляд зовсім зайва річ, але згадати про деякі важнійші не буде без користи.

Вже Павловский пишучи свою граматику української мови¹⁾ згадує у вступі, що він кладе „на бумагу одну слабую тїнь исчезающаго нарїчїя сего близкаго по сосїдству со мною народа, сихъ любезныхъ моихъ соотчичей“. Він не згадує вправді нічого про пісні, але зазначаючи, що мова вмирає, розтягає своє твердженє й на пісні. Тимчасом наша мова не тільки не

¹⁾ А. Павловскій, Грамматика малор. нарїчїя, Спб. 1818, ст. II.

вимерла, але розвила ся сильно протягом ХІХ ст. та розвивається ще й дальше і нині навіть не прийде нікому на думку припускати серіозно, що їй грозить який небудь загин.

Князь М. Цертелев, перший видавець українських пісень¹⁾, дивив ся також дуже скептично на те, щоби пісні могли ще істнувати в ХІХ ст., тому й назвав свою збірку „умирающимъ отголоскомъ гармоніи, слышанной нѣкогда на берегахъ Днѣпровскихъ“²⁾. Погляд сей не прикладав він спеціально до українських пісень, але розширював і на російські. Говорячи (Сѣверный Архивъ“, 1824) про збірку пісень, видану Челяковским, каже там між иньшим ось що: „Намъ Русскимъ, старшимъ потомкамъ Славянъ, стыдно уступить въ любви къ народной славі Сербамъ и Богемцамъ, стыдно не заботиться о памятникахъ слова дѣдовъ нашихъ и имѣя еще возможность передать внукамъ и правнукамъ своимъ духъ народной поэзіи, съ каждымъ днемъ болѣе и болѣе умирающій, совершенно не радѣть о немъ“³⁾.

Ще трагічнійше дивив ся на сю справу иньший видавець українських пісень, Плятен Лукашевич⁴⁾. У передмові до свого збірника висловляє він між иньшим ось які думки: „Мы имѣемъ уже два собранія украинскихъ пѣсень, гг. Срезневскаго и Максимовича. Я спасъ еще нѣсколько народныхъ пѣсней и представляю ихъ въ этомъ собраніи. Вѣроятно, это можетъ быть, послѣднее ихъ изданіе, заимствованное прямо изъ Малороссіи — тамъ народныя пѣсни давнымъ давно уже не существуютъ; всѣ онѣ исключительно замѣнены солдатскими, или великороссійскими пѣснями. Малороссійскій парубокъ за стыдъ себѣ почитаетъ пѣть другія“.... „Проѣзжайте всю Малороссію вдоль и въ поперекъ, и я ручаюсь вамъ, что вы не услышите ни одной національной пѣсни. Изъ десяти парубковъ, едва ли сыщется одинъ, который можетъ вамъ пропѣть „мужицькую пѣсню“ и то какую-небудь женскую. И горе ему, если услышатъ это его товарищи, онъ будетъ осмѣянъ какъ „мужикъ“. Эти мужицкія пѣсни вы можете услышать только гдѣ-нибудь въ уединеніи — въ полѣ, въ лѣсѣ и то въ искаженномъ видѣ.

1) Пор. його: Опытъ собранія старин. малороссійскихъ пѣсней. СПб. 1819.

2) Пор. Грінченко, Етногр. Матеріалы, т. III, ст. XVII.

3) А. Пыпинъ, Асторія рус. этнографіи. Т. III, ст. 14.

4) Див. його: Малороссійскія и Червонорусскія народныя думы и пѣсни. СПб. 1836.

Новѣйшая, малороссійская, народная муза ничего еще не произвела, кромѣ двухъ или трехъ пѣсень о рекрутскихъ наборахъ, которыхъ содержаніе взято также изъ солдатскихъ и имѣють великороссійскіе голоса; тоже должно сказать и обо всѣхъ уцѣлѣвшихъ малороссійскихъ пѣсняхъ: всѣ онѣ поются на ладъ „парня и дѣвки“; чрезъ двадцать лѣтъ, мы будемъ отыскивать настоящіе ихъ голоса въ Галиціи или въ Венгріи у Карпато-Руссовъ. Однѣ только свадебныя и другія обрядныя пѣсни уцѣлѣли. И такъ, эти пѣсни, которыя я издаю, есть уже мертвыя для Малороссеянъ. Это только малѣйшіе остатки той чудной пѣсенности ихъ дѣдовъ, которая была удивленіемъ и самихъ хулителей всего Украинскаго; не стану разсуждать объ ихъ достоинствахъ и голосахъ, — скажу только, что я почитаю себя исполнившимъ долгъ свой предъ своею родиною, исторгнувъ изъ забвенія эту южно-русскую народную поэзію у старцевъ, занесшихъ одну ногу въ гробъ“¹⁾.

До сього погляду Лукашевича докидає д. Пипін деякі свої уваги. „Чудно читати — каже він — такі відзиви збирача українських пісень, які ледви тоді почали появляти ся на світ у нечисленних іще збірниках, та розбужували ентузіазм не лише своїх, але й чужих любителів і критиків своєю красою і таким багатством, якого не могла показати ніяка иньша славянська народність. Належить признати, що автор таки пересолив, говорячи про довершену загибель української народньої пісні; він не вмів лише знайти її, хоч опісля знайшли її иньші збирачі: Костомарів, Куліш, Меглинський, Головацький, Чубинський і ин. При всім тім була одначе велика правда в наріканях Лукашевича: для української пісні наближав ся дійсно вже тоді період упадку, що йшов потім чим дальше, тим скорше. Упадок мусів очевидно почати ся тоді, коли скінчив ся старий український побут, що витворив ту поевію, коли почалось домішуване до українського життя нового політичного елемента в формі російської військової і цивільної управи, російської школи, мови і звичаїв. Правда, українське село хоронило ще довго старинні осанки, що жили не лише між селянами, але і в середнім та дрібнім панським стані; українське село, описане Гоголем або Далем, берегло очевидно ще багато своєї патріярхальної старовини, але Лукашевич казав правду, що нова українська народня муза не могла вже нічого такого утворити, що могло-б

1) А. Пыпинъ, тамже, ст. 140—141.

рівняти ся з її давними творами і переховувати давнину ставало щораз тріуднійше, бо щезла стара основа народньої творчости, як зрештою щезає і всюди лише в ріжній мірі. Вже тоді в трицятих роках доводилось відшукувати пісні, епічні думи швидко щезали, а численні фальсіфікати, що появили ся в тім часі, були очевидно позначок, що оригінальний епічний матеріал ставав рідкий; перекази не записані завчасу пропадали вже на все і Лукашевич зрозумів се докладно. У збірниках, видаваних пізнійше з найщирішим бажанєм зібрати все, що можна, ми подибуємо вже нераз лише фрагменти — незакінчені пісні, або поплутані, або поскладані з ріжних відривків, незрозумілі варіанти, а нераз якінебудь один-два стихи, що заховали ся з забутої пісні¹⁾.

Загин деяких пісень і переказів завважав у своїм часі й П. Куліш²⁾; одначе як добрий знавець народньої поезії і народніх традицій, обзнайомлений надто зі способом переховуваня їх у народній памяти, він не розтягав того загину поза справжні його границі і обмежав ся тільки на сконстатованю дійсного стану річий.

Далеко ьнакше висловив ся про се питанє д. Мордовців³⁾. Завваживши, що українська пісня подаєть ся перед російською — при нагоді зачутих співів на „вулиці“ — і що остання випирає її щораз більше з посеред чисто української людности, ставить він із тої причини такі самі смутні гороскопи для нашої пісні на будуще, як ставив колись П. Лукашевич: „Ось вона, та новина під небом України, про котру я хотів був дещо сказати. Ця нова ява така зважна, що хто його зна, до чого воно дійдеть ся. Сила цієї новини така, що через неї приспаде, може, нашу мову і літературу велике лихо та бездоле“⁴⁾.

На скільки сї погляди оправдані, про се висловимо свої думки дальше. На разі наведемо тут цитати з таких авторів, що дотикали ся сього питання також і приходили до зовсім ьнших виводів.

Ось що говорить на сю тему М. Драгоманів: „В остатні часи між вояцькі пісні на Україні де далі, все більше примі-

1) А. Пыпинъ, Тамже, ст. 141—142.

2) Пор. Записки о Южной Руси, т. I, ст. 180—185

3) Пор. його статью: „Подъ небомъ Украины“ надруковану ще 1884 р в XII кн. „Истор. Вѣстника“ і перекладену оісля в 1893 р. у „Зорі“.

4) Зоря, 1893, ст. 136.

шують ся пісні московські, а найбільше на лівім боці Дніпра; од салдат переймають ці пісні й хлопці так, що иноді можно почувти думку, що незабаром українських пісень і не стане, або що навіть уже й тепер на Україні мало співають своїх пісень, а все-б то салдатські, руські. Деякі кажуть, що це й добре, бо українські пісні дуже старосьвітські, що вони вийшли з життя дуже простого, сільського, скотарського та хліборобського, — а руські пісні салдатські, фабричні й ин. виходять із життя новішого й вишого: з городського та державного, з життя з ширшими потребами й вищими думками й освітою.

„Що до того, буцім то українські пісні, як і мова, щезнуть перед салдатськими та иньшими руськими, то про те, здасть ся, нічого боятись; про те говорили ще Павловский в 1818 і Лукашевич в 1836 р. — а все таки в самі послідні часи не тільки Чубинський з товаришами (в 1869—1871) на правім боці Дніпра, а й Манджура й Яків Новицький (в 1873—76) в Катеринославщині й Донщині записали сотні пісень, щиро українських по мові й середині їх. У нас єсть перша частина збірки д. А. Шевченка, записаної в однім селі; в ній 200 пісень і між ними тільки 13 рекрутських, тай з тих половина доволі гарні українські пісні. Щож до того, чи справді ширші думки й думки вишого новішого життя несуть в українські села пісні московські, й між ними салдатські — то це можна бачити порівнявши ці пісні з піснями селян українських“¹⁾.

Дальше переводить Драгоманів таке порівнане і приходить до висновку, що „старі й нові пісні, котрі українські люде самі склали з свого життя й думок про нього, далеко ближче до нової, вільної европейської освіти, ніж пісні московського салдатського й фабричного життя“²⁾.

До подібних думок у сій справі приходить також проф. М. Сумцов при огляді пісень, зібраних Поповским³⁾. „Сборникъ г. Поповскаго — каже проф. Сумцов — равно какъ многіе другіе сборники малорусскихъ пѣсенъ новѣйшаго времени . . .

¹⁾ М. Драгоманов, Нові українські пісні про громадські справи, 1881, ст. 81—82.

²⁾ Тамже, ст. 82.

³⁾ Pieśni ludu ruskiego ze wsi Zalewańszczyzny (Zbiór wiad. do antr. kraj. т. VIII).

въ значительной степени ограничиваетъ общераспространенное мнѣніе о глубокомъ упадкѣ малорусской народной поэзіи“¹⁾.

Д. Борис Грінченко, видавець одного з найновіших і найбільших збірників пісень з кінця ХІХ ст., мав у своїх руках 4600 пісень різної форми і змісту. Не вважаючи на те, що між ними не було майже дословних повторень друкованих уже пісень, лише їх варіанти, то з огляду на визначену з гори великість книжки, він вибрав тільки недруковані ще ніде пісні, а з варіантів лише найцікавіші і надрукував разом 1704 чисел, а з варіантами 1937. Отсі цифри вказують наглядно, на скільки оправдана думка про вимиране укр. пісень. Тому то й д. Грінченко діткнувшись сього питання і вказавши на цілий ряд збірників пісень — Цертелева, Максимовича, Лукашевича, Метлинського, Залеского, Павлі, Куліша, Костомарова, Головацького, Чубинського, Рудченка, Драгоманова, Новицького, Манжури і ин. — приходять ось до якого висновка: „...Эти „обломки“ (пісень) появились предъ нами въ увѣсистыхъ томахъ, наполненныхъ огромнымъ количествомъ народныхъ пѣсенъ. Чтобы понять насколько велико оно — достаточно взглянуть на приложенный къ этой книгѣ (хотя и неполный) библиографическій указатель малорусскаго пѣсеннаго матеріала и вспомнить, что лишь въ трехъ крупнѣйшихъ сборникахъ Чубинскаго, Головацкаго и Метлинскаго находится тысячъ десять пѣсенъ. Вопреки всѣмъ опасеніямъ, народная поэзія продолжаетъ жить въ устахъ народа до настоящаго времени и даже пытается пробиваться на новые пути. Издаваемая теперь книга, записи которой, начинаясь съ 30-ихъ годовъ этого столѣтія, доходятъ до настоящаго 1898-го года, является новымъ доказательствомъ этой жизненности народнаго творческаго духа“²⁾.

Подібні погляди можемо стежити аж до останніх днів. Цікава з сього приводу замітка надрукована в „Харьковскихъ губ. Вѣдомостяхъ“ (ч. 250); автор її, д. Л. С. запевняє, що „українська пісня панує серед фабричних коминів, клубів чорного диму та різких свистків. Знайомі робітники дали йому відомости про те, що у їх співаєть ся, і перше місце між робітницькими піснями займають пісні українські, до тогож зовсім не поповані, гарні змістом і формою. Цікаво, що навіть тепер є серед робітників, сказати-б, фахові співаки, що пильно сте-

1) Сумцовъ, Соврем. малор. этнографія, Київ, 1897, вип. II, ст. 56.

2) Грінченко, Етногр. матеріали, т. III, ст. ХVІІІ.

жать, аби текст і голос пісень не псували ся. Д. Л. С. цілком певен, що народня пісня не вимре ні від впливу великих міст, ні фабрики та заводи не можуть знищити потягу до своєрідної творчости серед народу¹⁾.

Так отже виглядає питане про вимиране наших пісень. По чім же боці правда і як нам дивити ся на сю справу?

Що пісні взагалі гинуть так само, як і повстають, та що вони не можуть бути вічні, се певне, і про се ніхто не може сумнівати ся. Ми знаємо, що козацькі думи, чумацькі пісні, гайдамацькі, опришківські й багато иньших не витворюють ся вже тепер, а коли їх іще й памятають між народом, а записувачі записують - навіть до останніх часів, то всеж їм уже не довге життя, вони засуджені на смерть. Витворювати ся вони не можуть раз, що для того нема відповідного ґрунту і обставин (як пр. можуть повставати козацькі пісні, коли нема самого козацтва?) друге, що народні пісні ніколи не витворюють ся *ex post*, тільки зараз у тій хвилі, як якась подія відбуваєть ся, або що лише відбула ся і стоїть кождому в свіжіій памяти. Дальше: пісенний репертуар народній не може також тягнути ся в безконечність, він мусить мати свої границі, поза які не переходить.

З сього боку отже справедливі наріканя тих, що обстоюють за гадкою вимирання пісень. Та зовсім неоправдані наріканя на загальний загин народньої творчости, які ми бачили у деяких авторів, зацитованих висше. Не можна собі навіть представити, щоби така хвиля у мільйонного народа могла коли прийти. Доки нарід живе, доти його жите мусить мати конкретні форми на зверху, які мусять обявляти ся між иньшим і в його народній поезії. Цілковитий загин народньої поезії означав би й загин народа.

На те що наша народня творчість не упадає, що вона живе і проявляєть ся на зверху маємо багато доказів, а деякі важнійші наведемо тут, обмежаючи навіть свій терен виключно на Галичину.

Переїдїм ХІХ ст. і пригляньмо ся, чи лишило воно які слїди в народній творчости. Мусимо сказати, що лишило і то навіть значні. Всї важнійші хвилі, які переживав нарід і які впливали на нього яким небудь чином, полишили відгомін у народній творчости. Панщина й її знесенє, рекрутчина, коштутьська

1) Л. Н. Вістник, кн. ХІІ, 3, ст. 31.

війна, війна пруська й італійська, окупація Босни й Герцоговини, пропаганда тверезости, на якій чолі стояв митрополіт Йосиф Сембратович, тісні роки й неврожай картоплі, смерть цісареві Єлисавети — всі події відбилися в народніх піснях. До цього прилучується тепер цикль пісень про еміграцію, подію, що не могла теж уйти народньою уваги. Се теми загальнозвісні і то деякі не лише в Галичині, але й поза її границями. А кілька то пісень витворено в XIX ст., що маючи льокальний кольорит і характер, не ширять ся далеко, хіба в виїмкових випадках і через те не звертають на себе уваги. Перед нами лежить „Гуцульщина“ д. Шухевича, т. III. Такі пісні, як надруковані там: ч. 21, ст. 166; 23—168; 24—170; 1—172; 6—191; 8—193; 9—194; 10—197; 14—201; 28—216; 29—217 і т. д. се все новотвори, по яких деколи ще чути тепле місце (прим. про смерть сина пароха з Жабя). Деякі знов пісні, хоч утворені недавно, не звертають на себе уваги лише через те, що подія, представлена в них, не викликувала ніколи сензації. Про се можна переконатися й на деяких гуцульських піснях, друкованих понизше.

Маємо отже в самій Галичині, в самій поезії, цілий ряд пісень, що повстали на певно протягом XIX ст. Та творчість народня не обмежається на поезії і коли-б ми докладніше розглянули ся, то найшли-б певно ще багато її доказів і деінде.

І ще одно питанє: Чи нова народня творчість стоїть на висоті давнійшої і покриває своїми продуктами брак забутих пісень? Певно, коли візьмемо прим. думу про бурю на Чорнім Морі і порівнаємо з піснею про бараболу, то скажемо очевидно, що сей новотвір не ввійв ся до думи і його нема навіть що порівнювати; але коли візьмемо от хочби еміграційні пісні і порівнаємо їх із козацькими піснями з XVIII ст. (виданими Драгомановом), — на скільки дві так ріжнородні матерії можна порівнювати, а при порівнанню завважимо, що еміграційні пісні не мали ще часу навіть ошліфувати ся, в них багато ще хиб, навіть нераз брак риму і ритму через їх молодий вік, то прийдемо до переконання, що вони не багато уступають козацьким пісням.

Проф. Ягіч рецензуючи недавно величезний збірник російських пісень, виданих проф. Соболевским (Великор. народ. п'єсни), діткнув теж злегка сеї матерії, кажучи: „Am Schluss des VII. Bandes tritt Prof. Sobolevskij der weit verbreiteten

Ansicht von dem Verfall der grossrussischen Volksdichtung entgegen (in der Vorrede, auf S. 2, 3). Das mag, was die Quantität betrifft, richtig sein, bezüglich der Qualität musste er jedoch selbst zugeben, „что въ нашемъ сборникѣ пѣсни старыхъ записей вообще выше во всѣхъ отношеніяхъ пѣсенъ новѣйшихъ записей“ (S. 4). Auf das kommt es ja aber an. Denn dass das Volk je aufgeben werde Lieder zu singen, eine solche Depression seiner Gemüthsstimmung wollen wir doch nicht zugeben. Das wäre ja trostlos“¹⁾.

Ще кілька слів про форму друкованих далі пісень.

Як вказує вже сама мова, пісні єї творені галицькими і угорськими Русинами, і останніх далеко більше. Відповідно отже до того, хто їх витворював, вони мають сяку або таку форму. Пісні, зложені Галичанами, мають майже виключно коломиївкий стих (14-ти складовий); пісні, зложені угорськими Русинами, мають переважно 12-ти складовий стих (як польський краковяк). Маємо одначе між ними й інші форми: 10-ти складовий стих (прим. ч. 16), 11-ти складовий (прим. ч. 5, 8), мішаний — 13-ти і 14-ти складовий (прим. ч. 10), чистий 14-ти складовий (прим. ч. 25), 15-ти складовий (прим. ч. 15) і деякі інші комбінації. Як на невеличке число пісень — форма досить різнородна; монотонні і то аж занадто лише галицькі пісні (гуцульські) та утворені Галичанами. Чому воно так, полишаємо на разі без відповіді, бо до сього треба-б перевести окрему студію, яка не стоїть у звязи з вибраною тут темою.

Інше, що вдаряє в очи при перегляді наших пісень, се факт, що в них подибуємо поодинокі куплети з давно знаних уже пісень, або куплети, що хоч може й новоутворені, але повтаряють ся без потреби в кількох піснях.

Наведемо кілька таких прикладів.

В ч. 51 маємо куплет:

Ей кувала зазучка на нуги, на нуги,
Ужеж би нам бідувати, гараздів не чюти.

Перший стих сього куплета повтаряєть ся в різних піснях, як ось:

Ей кувала зазулиця на нуги, на нуги,
Бувай, мила, здоровенька, бо я йду в рекрути.
і т. д.

¹⁾ Archiv f. sl. Philologie, т. XXIV, ст. 625.

В ч. 58 маємо такий куплет:

А калинка біло цвите, а червоно родит,
Та бо вона ще діда клине, дідови догонит.

Перший стих цього куплета подибується також у багатьох піснях із різними відмінами, відповідно до потреб риму та ритму.

В ч. 32 маємо куплет:

Бувай нам здорова, любая Україно,
Там том ты опустил, рідная хатино.

Перший стих цього куплета винятий зі звісної в Галичині (не народної) пісні, де він приходить у такий звязи:

Вже бубен кличе, треба вставати,
Вже час до бою, треба ся пращати.
Бувай здорова, любя Україно,
Не плач за мною молода дівчино.

Сей самий стих повтарається також у ч. 35 з невеличкою зміною.

В ч. 35 маємо куплет:

Як сонце западе, зоронька затліє,
То так нам камратам аж серденько мліє!

Перший стих цього куплета винятий теж із ненародної пісні, де він приходить ось у якій звязи:

Як сонце западе, зоронька затліє
Тогда казалась, прийдеши.
Зороньки сіяють, тебе виглядають
Чомуж, ах чомуж ти не йдеши.

Таких прикладів можна вибрати і навести ще більше, але вистане й сих.

Куплетів другого рода маємо також досить багато.

В ч. 10 і 11 повторяється їх аж кілька майже зовсім дословно, хоч обох пісень не можна вважати варіантами. — Пісня ч. 22 майже ціла приходить у пісні ч. 24. — Поодинокі куплети пісні ч. 26 подибуємо в пісні ч. 27; ч. 32 в ч. 35 і т. д. Та все між нашими піснями не подибуємо такого вирода, про якого говорить д. Грінченко¹⁾. Він наводить там

¹⁾ Етнограф. Матер. т. III, ст. XX—XXI.

пісню, зложену в 19 стихів. По докладнім порівнанню її з иньшими показало ся, що з 19 її стихів 14 подибуєть ся окремими парами аж у 19 ріжних піснях! Коли-б переведено докладнійше її аналізу, то певно показало-б ся, що й ті 5 стихів, які полишили ся, найшлись би десь між иньшими піснями.

Пригляньмо ся тепер головним мотивам пісень.

Належить признати, що відповідно до невеликого числа пісень, мотивів у нас багато і дуже ріжнородних, та що порушені в них найживійші питання, які інтересують як небудь сучасного члена нашої суспільности в найнижшій і найбільше пригнетеній верстві. Возьмім поперед пісні про еміграцію.

Коли перейдемо їх поодинокю, то знайдемо в них відгуки всіх важнійших подій з життя емігрантів почавши від хвилі постанови виїзду, а скінчивши на повороті емігранта до краю — коли його еміграція була часова — або на житю по фермах — коли еміграція була безповоротна. Зачнім від причин еміграції.

Між причинами еміграції найбільший притиск кладуть пісні на дві річи: на економічний та політично-національний утиск селян із боку тих, що мають у своїх руках власть і силу в старім краю, себ то на Поляків та Жидів. Сі мотиви повтарають ся найчастійше, оброблені найширше і нав'язні на скрізь ненавистю до гнобителів. Бачимо в піснях згадки про брак землі, про лихву, про податки та ріжні драчки, брак зарібків, про політичну деморалізацію, переслідування старостів, про безправно переводжені вибори і т. и. З другого боку бачимо в піснях надію на більшу волю за морем, особливо політичну, на красші зарібки, на „ірунта, ліси, гори й скали“, які там дають зовсім або майже безплатно і взагалі на красшу будучність.

Подекуди як мотив еміграції виступає піддурене селян агентами, які представляли заморську землю мало що не раєм; певно, що й сей мотив відіграв свою ролю, але він лише довершував міру невдоволення мас, бо й найхитрійший агент не вдіє нічого там, де до еміграції нема податного ірунту. Найславнійший агент Сільвіо Нодарі, що перепустив через свої руки тисячі наших емігрантів, висискуючи їх при тім безсовісно, увіковічнений також раз на все в окремії пісні, яку я й назвав його іменем.

Йдучи дальше за змістом і мотивами пісень, бачимо в них, як емігрант приготавляєть ся до подорожі, а приготавившись вибираєть ся на залізницю. Коли він їде тільки на заробітки, то звичайно жінку полишає дома; вона стараєть ся не пустити

Його не лиш тому, що не знати, яка доля його подибле в чужині, але й тому:

„Бо велика драга, кельчик (кошт) превеликий“,

який на її думку не оплатить ся. Коли емігрант вибираєть ся з родиною, тоді сей епізод відпадає, бо хіба віритель затримував би його, се одначе не можливе, бо емігрант не дістане пашпорту, доки не позалагоджує всіх своїх рахунків у краю.

Поборовши всякі перепони, емігрант прощаєть ся з родиною, сусідами, знайомими, рідним селом, сідає на залізницю й іде. Переїхавши границю, прощаєть ся з рідним краєм, за яким він вічно буде тужити, хоч примушений його покидати. Він іде до моря, сідає на корабель і по довгій дорозі прибуває до пристани вже в новім сьвіті. І краї й люди, яких бачить дорогою, не уходять його уваги, і він дає їй вираз у піснї. Та найсильнїйше вражїне робить на нього море, якому присвячені окремі епізоди в піснях. Особливо неприємно вражають його корабельні похорони, і він просить Бога й святих, аби не дали йому на мори пропадати та довели щасливо до суші.

Все те можна приложити до всіх емігрантів без виїмки; дальше розпадають ся піснї на дві ірупи: одні говорять про побут емігрантів на фермах, другі про робітників, найчастїйше ямарів.

З першої ірупи дійшло мало пісень до нашої відомости і на їх підставі не можна собі виробити повного образу життя фермерів. Бачимо лише, що їх часто оциганювано, що замісь доброї землі, вони діставали лиху, тай то десь за сьвітами; що праця там гірка а непоплатна, бо треба дуже великого накладу праці, аби хоч як так доробити ся. Сильними красками малюєть ся в піснях туга за рідним старим краєм, за ріднею й знайомими, за церквою, словом за всім, із чим зжив ся емігрант змалку, а за морем мусїв розстати ся. Та подибують ся натяки, хоч і несмілі, на красшу будучність, яка при невпинній праці жде емігрантів.

В другій ірупі маємо ширше оброблений побут емігрантів. Ми бачимо, як їх витають Англічани, надїючись із них добрих робітників, як емігранти шукають роботи, що часто приходиться не легко, як вони вкінці забирають ся до роботи. Тут знов тема розгалужуєть ся: по однім боці представлений робітник, що вправді працює тяжко, та за те по роботі він безжурний,

бо йому „в поли не гние“, драчки з нього не тягне ніхто, він наїсться добре, нацеться, забавить ся, а попри те ще й ускладає якийсь гріш. По другім боці представлена робота в „майнах“. Що робітникови по грошах, коли він наробить ся як від, а попри те ще й набиткують ся над ним не раз як над зьвіриною. А скільки разів заглядає він в очи смерти, скільки буває в копальнях каліцтва, а скільки й смертних випадків. Та про те наставники не раз грозять іще робітникам віддаленєм, хоч остаточно не було б за чим так і жалувати супроти теперішніх часів, що йдуть до гіршого, а не до ліпшого для робітника.

Політичне жите, вправді слабо, але все таки зазначається в пісні уложеній з нагоди вибору нового президента.

Любовні теми, хоч старі як сьвіт, гомонять також і в еміграційних піснях, розуміється приладжені до обставин. Жінка грозить чоловікови за невідповідне поступованє, коли він спроневірюється їй, полишений у старім краю, або спроневірюється їй вона йому не лише пропускаючи з любасами гроші, прислані чоловіком, але й приплоджуючи йому з ними дітей на рахунок чоловіка. Та трапляється, що й місцева любаска зраджує робітника й пропускає його гроші з иньшими, милійшими від нього.

Настає вкінці пора, коли робітникови випадає вертати до дому. Він рад би вернути як найскорше, та згадка про море, яке він уже раз перепливав, наповнює його таким самим страхом як тоді, коли він перший раз вибирав ся на нього. Він зволікає, доки може, та поборовши вкінці відразу, вертає. По дорозі довідується він про деякі новини, часто неприємні, прим. що мати вмерла. Від знайомого, що був теж колись в Америці, довідується надто, що в старім краю не видно зміни до ліпшого, через те й він волиять їхати назад до Америки. Що більше, він чує навіть, що Австро-Угорщина розлітається, що Москаль забрав уже велику частину краю, а за бере певно й більше, а все те лиш тому, що найкрасші легіні виемігрували і нема кому боронити держави. При таких вістках дістається робітник до дому і на тім кінчить ся наш перегляд важніших мотивів еміграційних пісень.

Переходячи до другого відділу пісень, до гуцульських, зазначимо, що й їх більшість представляє теперішній побут Гуцулів, а лише незначне число можна б по части приложити до давніших часів, хоч спосіб представлення і в тім разі новий.

Переглядаючи їх по черзі, бачимо, що найважніший мотив у них — се також економічні відносини і то незвичайно при-

крі. З давних гуцульських богачів блимають лише де-не-де ще недобитки, а головна маса — се просто жебраки. І хоч і тут пісня приписує головну вину за зубожене селян панам та Жидам, то значну її часть звалює й на них самих, а головно на пянство. Через се попродали Гуцули свої статки почавши від розлогих полонин, лісів та царинок, а скінчивши на виробах, що служили колись для прикраси чи то світлиць та хоромів, чи осіб... Які при тім діяли ся надужитя, того з пісень не видно, але устні оповіданя, що ходять між Гуцулами на ту тему і представляють конкретні факти надужить, зібрані разом і опубліковані, дали б інтелігентному читачеві таку лектуру, від якої ставало б йому волосє на голові. З тої лектури лише можна б також зрозуміти їх ненависть до гуцульських вискувачів, в першій лінії Жидів, що опутали гуцульське племя своїми сітями.

Одиниці пізнають уже, що в пянстві погибель селянства; вони раді-б, що-б воно загирило ся, але дороги до його викорінєня не знають. Вправді є закон про пянство:

Ой по трішки би горівки, брате, випивати,
Бо вже так нам засудили в Відни депутати.

Або:

Війшла, брате, нова мода тай нова устава,
Що вже тепер горівочька гостро заказана!

Та щож, у тім законі стілько фірточок, що він не може запобігти лиху. Надто хто не не острих напитоків, то не пиво, а воно так само приводить до біди. Поволеньки одначе починає пробивати ся агітація за здержливістю від напитоків:

Ану лишім, господарі, всі горівку пити,
Аж тоди мут Жидиньята дрантаві ходити.

Чи вона поведеть ся, особливо при незмінєню теперішніх економічних відносин, се иньша річ, але що може принести селянству деякі користи, се певне.

Невідрадне економічне положєне Гуцулів само викликує у старших, що тямлять ліпші часи, порівнанє з давнішими, коли то кождий Гуцул був собі пан, майже незалежний від нікого, володів величезним майном та не дбав ні про чию ласку. І те порівнанє наводить невеселі згадки, бо з колишніх юнаків поробили ся лише діди. Декому одначе починають роз-

кривати ся очи, починають бачити, що земля — „ґрунт“ та ба-
жали-б повернути до тої „давнини“ :

Ей просім ми, братє, Бога, Бог ме помагати,
Бо зачыла руска віра ґрунта купувати.

Між причинами лихого економічного положеня подає пісня
й сю, що Гуцули молодо женять ся, не привчившись уперед
добре ґаздувати, та через те руйнують ся так, що потім не
остаєть ся їм нічого більше, як іти в найми :

Єк займив Жид худобину, нема шо й робити,
Коби ми си ґазда трафив, йшов бис си наймити,

а жінку — „біда бери жінку“, що йому по ній? Та нам ви-
даєть ся сей мотив за мало оправданий і його певно можна-б
було приложити хіба до деяких нечисленних одиниць, але не
до загалу.

Безвихідне положене примуше й Гуцула еміґрувати, але
він еміґрує не далеко та не на все, лише на коротший час на
заробітки, на Буковину та Молдавію, де надієть ся ліпшого
ґараду :

Я казалаж молодичька молоденька с ночи,
Шо шьї туда є ґаразди волоскім боці...

Між піснями бачимо пару мотивів на військові теми. Па-
рубок женить ся, аби через те увільнити ся від служби, хоч
се не придаєть ся ні на що, бо закон увільняє лиш таких, на
яких голові лежить удержанє безпомічної родини. Не згадуєть
ся одначе про те, що той самий закон забороняє женити ся
перед бранкою. Звідки отже в пісні перша можливість?

Другий мотив указує на наслідки військової служби по се-
лах : через вояків по селах більше дівчат ніж парубків, через
те й не залежить останнім на довершуваню приречень, скла-
даних дівчатам перед військовою службою. Вони волять усе
молодших...

Любовних мотивів очевидно не може й тут бракувати, і від-
повідно до иньших їх є навіть дуже значний процент. Між
ними маємо згадки про розповсюднений між Гуцулами звичай
мати жонатим та замужним своїх любасок та любасів. А що
такі перелюби не доводять до нічого доброго — особливо лю-
баски ведуть перед у всяких інтриґах проти своїх ривальок —
на се вказують численні процеси за бійки, убійства, сварні

і т. и. Подружжє молодого зі старою, старого з молодю, парубка з удовою, діда з бабою — се здавна звисні мотиви і над ними нема що задержуватись. Та все представлене цікаве саме собою, тому й сі пісні звертають на себе увагу.

Отсе найважніші мотиви пісень, наведених далше. З якого боку ми не брали б їх та не аналізували, то все прийдемо до висновку, що вони приносять багато нового, нетипаного ще нашою народньою поезиєю досі, а се запевняє їм певне місце в нашій фольклорній літературі і надасть їм не мале значіне, особливо коли записи в тім напрямі збільшать ся значнійше, чого можна на певно надіятись.

Що до мови пісень, завважу лише тільки, що в піснях, витворених угорськими Русинами, є на мою думку фонетичні недокладности і деякі помилки; я не брав ся одначе їх поправляти, бо не знаю, чи ті помилки походять від записувачів пісень, переважно робітників, отже таких людей, що зважають на зміст пісні, але не на її зверхню сторону — чи від редакції, що друковані пісні певно поправляла, чи може вкінці говор наслідком зіткнення ріжних диялектів дійсно вийшов такий мішаний. Ті помилки зобачить одначе легко кождий. Мова в піснях, утворених галицькими Русинами, передана взагалі досить добре.

II. ТЕКСТИ.

1. Пісні про еміграцію.

А. СПОЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ.

1. Жінка не пускає чоловіка до Америки.

Сідай, мила, сідай до того вагона,
Уж ти подякую, моя люба жона.
Не плач, мила, не плач, вже ми не розгвариш,
Ти лем ся сама збер, то мя випровадиш.
То мя випровадиш на остатне дипо,
Там ти подякую, моя люба жінко.
На остатнім дипі вже дзвінки відбили,
А мою женоньку слезоньки омилі :
Не ходь, мужу, не ходь до той Америки,
Бо велика драга, кельчик¹⁾ превеликий!

Свобода. Ч. 48. 1900. — Зап. В. Гришко в Northampton, Pa.

2. Подорож до Америки.

Там далеко за водою славний край розлогий,
Тамки ідуть люди многі, богаті й убогі.
Оден їде заробляти, другий панувати,
А декотрий мусить часом жите змарнувати.
Уже сорок рік і другий почав ся минати,
Захотїлось мені дуже Америку знати.
Я покинув рідну землю і свою хатину,
Рідних братів, сестру рідну, всю свою родину.
Коли жінка в ту дорогу мене виряджала,
Покотились слези з жалю, гірко заплакала.
Коли прийшов на колїю, мав ем відїзджати,
Були шваґри і знакомі, взяли мя прощати.
Прощав і я, але в дусї, всю свою країну,
Рідне село, рідну хату і всюю родину.
Прости, отче, прощай несько і всяя родино,
Прощай, жінко наймилїйша і мала дитино!

¹⁾ Видаток, кошт.

Приїхав я до границі, взяв єм ся питати :
Були Німці і Мадяри, були і Кравати.
Там найшли ся вже агенти людей відсилати,
А до мене прийшов агент, зачав ся питати :
Чи ти маєш вже шифкарту, чи тра тобі дати ?
Ми агенти із Гамбурку людей відставляти.
Положив я дваццять корон і шифкарту дали,
Посадили до вагона і дальше пігнали.
Приїхав я до Гамбурку а в суботу рано,
Вже не чути руської мови, вже мені погано.
А в неділю дуже рано взяли ся збирати
До відходу і на воду, на шифу сідати.
Коли люди посідали, шиф зачав рухати,
Вийшла банда ізо шифи і зачала грати.
Я поглянув на ту воду, зачав розмишляти,
Банда втихла, шиф загудів, землі не видати.
Поглянув я ще на воду — просторонь широка :
Як далеко вна займає і як за глибока ?
Доки море ще не грало, то було байдуже,
А як стали вітри дуги — тепер прощай, друже !
Зачав шиф ся колисати і море ревіти...
Я погадав, щом покинув дуже дрібні діти,
Десь пропала вся надія, заплакали очі,
Голова ся розболіла серед темної ночі.
То було вже на день пятий, пятниця казали,
Як невісту ще молоду матрози таскали,
Котра вмерла на тій шифі ; пустили на воду,
Так як у нас на цминтари пускають до гробу ;
Привязали тяжкий камінь, як її пускали,
Але філі вже на мори поволійше грали.
На суботу стало море поволійше грати,
А я зачав іще гірше в хоробу впадати.
А в неділю зачав знов ся той шиф колисати,
А я заслаб і на ноги вже не могу стати.
В понеділок дуже рано я з лішка вірвав ся
І розглянув ся по шифі і трохи злякав ся :
То два трупи знов понесли в понеділок рано,
А я хорій небезпечно — от буде погано...
А ві второк дуже рано почало свитати,
Я поглянув знов на воду — землі не видати.
А в середу дуже рано почав вітер віти,

Я поглянув, взяли птиці по морю летіти.
 По полудни я поглянув — і щож там видати?
 А то судна з рибачками почали вганяти.
 В четвер рано я встав з ліжка, Богу помолив ся,
 Вийшов на верх і на воду знову подивив ся,
 По берегів не видати; в долину пустив ся...
 Настав ранок, засвітало, п'ятниця казали,
 Верхи домів з Америки уже виглядали.
 По полудни Америку вже можна пізнати,
 Доми страшно там високі, то можна сказати.
 А з п'ятниці на суботу ми ще почували,
 До схід сонця до виходу всійсьмо ся збирали.
 До якогось „кастинґарду“ нас там всіх забрали,
 Де доктори поєдинчо в очи заглядали;
 Котрий здоров, має адрес — піти му казали...
 Прийшла черга і на мене; він мене питає:
 Маєш адрес? Маєш гроші? — Тих ся випускає.
 Слава-ж тобі, Христе Боже, за дар превеликий,
 Щось щасливо запровадив до той Америки.
 І так мене випустили і так ся блукаю,
 Де ся спину при роботі — сам того не знаю.

Свобода. Ч. 22. 1902. Написав Юстин Гурин, зі Старовіщани, Скалатського пов.

3. Привитанє в Америці.

А кой ми в Гамбурку на шифу сїдали,
 То нам наши власи калапи двигали.
 А як ми з Гамбурку до Англії пришли,
 Англицки панове на чудо к нам пришли.
 А як ми в Нью Йорку зо шифи сходжали,
 То нас америцки панове витали:
 Витайте, Унгаре, зо старого края,
 Чом-сте не привели ту свого цисаря?
 Панове, панове, шак ми го не знаме,
 Бо ми од цисаря далеко биваме.

Свобода. Ч. 8. 1901. Записав Д. Ванько, Ansonia, Conn.

4. Вишукуванє роботи.

Тота Америка прегрозньє велика!
 Цо сьа по нєй льудзе барз ўйфельо наблудза!

Бо й йа сѣ наблукал, да за кильо тижнюў,
 Аж ми іспадальї в мойїх нужок цъижми.
 Цъижми іспадальї, шати сѣ подральї,
 Теди ми Анґлыце до роботи ўжьальї.
 До роботи ўжьальї, коньскї шверти¹⁾ далї:
 Чагай, Унґар, чагай, не больат тѣ плечї.

Зап. в липни, 1896, в Убли, Земплинської стол. від Олени Дяк.

5. При копальнях угля.

Моя жена в старім краю, а я ту,
 Глядав я сой в Америці роботу.
 Нашов я ей при Маганої до майнох,
 Лем же би ми милий пан Бог допомог.
 Дванац кари я на шихту ладувал,
 А до того сам на себе вачювал.
 Обернем ся три сто рази в годзинє,
 Ци ме шлейт, лебо камін, не забие.
 Юш вибила по обедзе година,
 Юш ся майнер ми до дому побирл;
 Не остало у тим брустї никого,
 Окрім Бога, а і мене самого.
 Дванац кари на шихту я ладувал,
 Пришол домів, весело сой таньцувал.
 Принесеш сой кечок пива, лебо два,
 Криво на мя юш позерат газдиня:
 Робте ви сой, бурдинґоше²⁾, цо кцеце,
 Шак за мої пенезї не пиєце;
 Дате ви ми погар пива, лебо два,
 Бо я ваши чорни шмати райбала.

Свобода. Ч. 10. 1901. Записав Д. Ванько, Ansonia, Conn.

6. Безжурність.

Що булом ся в старім краю напсотовав,
 Булом себе голїй, босїй находив;
 Голїй, босїй, ой та і моє дзеци,
 Наприкрило було ми ся до смерци.

1) Шлії.

2) Столовники.

Теперь собі в чужім краю працюєм,
 Пию пивце, палюночку, мясо їм,
 Єще собі сто таляри одложим,
 Єще собі сто таляри одложим.
 Ой як прийду та до дому в роботи,
 То я немам нич в никим до клопоти;
 Умию ся, облечу ся до строю,
 Тримат качмар палюночку на столі.
 А я випю погар, два, або й три,
 Закушу я фалат мяса векикий —
 Газда кличе: Подьте, хлопці, вечеряц,
 По вечери будемо кус карти грац.
 Грают карти, уж девята година,
 Кождий собі на лужечку спочиват;
 Рано встає, уж ма всьо готове:
 Цукор, кава, свиньске мясо на столе.
 А я сяду тай собі фриштикую,
 Газдиня ми до динерки ладує:
 Сідзем годзин — уж фабрики пискают,
 Майнери ся до роботи збирают.

Свобода. Ч. 48. 1900. — Зап. В. Гришко в Northampton, Pa.

7. *З за чого добре в Америці? А.*

Добре в Америці, як іде работа,
 Красно ся прибере, як прийде субота.
 Красно ся прибере, пива ся напиє,
 Нихто му не повість, же му в полю гниє.
 В полю му не гниє, вода му не бере,
 Бо єму привезуть до гавву фармере.
 До гавву привезуть, плаци не жадають,
 Аж на остатнього, як пейду дістають.
 Як пейду дістають, штори виплачають,
 А що їм ся звижнить, жінкам посилають.

Свобода. Ч. 24. 1901. Записав Б. Гришко, Olyphant, Pa.

8. *З за чого добре в Америці? Б.*

Добре ў Америце, кедь работа ідзе,
 Шумньє шє обльєче, кедь субота прийдзе.
 Шумньє шє обльєче, шумньє шє уміє,
 Ничь ун сьа нє стара, же му ў польу гиньє;

Же му ў польу гiнѣ, же вода забере,
 Бо йому привезуть до гаўзу фiрмери.
 Бо йому привезуть, плацу нѣ питауть,
 Аж на двацетого, йак педу достануть ;
 Йак педу достануть, та йiх видплацауть,
 А шо йiм сѣ звисить, та за пиво дауть.

Зап. в липни, 1896, в Убли, Земплинської стол. від Олени Дяк.

9. Самовдоволенє.

Добре в Америце, як iде робота,
 Заробiм си, напiєм сѣ, не бiє мя псота.
 Облечем сѣ яко пан, седнiм себе на диван,
 Годинка мi клапка.
 Станем горi, закурiм си фiйку кукурiчну,
 Обуем си в пекне цiжми, пуйдем на спацiрку.
 По месце сi прехадзам, нiхто мi нiч не згаджа,
 Вшецко в порядку мам, вшецко би мя то цешило,
 Лем то една ме вец мерѣ, же мам жену младу в краю,
 Хто мi ю вбудзе ?
 Але я си розвеселiм, як згаднем за пейду,
 Жи я сѣ дацо пошлем, не будзе мац вбуду.
 Десят таляри гiздови, петнацт до салону,
 То не втрацiм, еше звишим з того.
 Як я пошлем пар сто златих до краю родзiне,
 Там се вищцке зачудую, скадзи мi так iдзе.
 Людзе се стараю, же пенсѣ не маю, же мi легко iде.
 Попробуй ти, милий краян, в Америце робiц,
 Теди повiш женє, дзецом, же то креваотне.
 Цалком сом зогнувани од глави до пети,
 Сухей вiтки не мам цалей, сiли докладам,
 На све здраве нiч не дбам, лем кед роботу мам.

Свобода. Ч. 36. 1901. Записав Дмитро Сидоряк, в Ансонiї, Конн.

10. Опис роботи в копальнях.

Гей побiл Янчiк, побiл, гей нашого качмаря,
 Же он нас розпустил, гей под чвартого краля.
 Гей под чвартого краля, гей под того вiнклюса :
 Як там жени плачут, гей моя драга душа.
 Гей не плачте, жевiчки, гей шак ми сѣ врацiме,
 Лем се в Америце гей гiздовац навчiме.

Гей у той Америце, гей так ми газдуеме :
 О шестої годзине, гей до роботи встаеме,
 Гей о семой годзине, гей до роботи ідем,
 Ани он сам не зна, гей ци он назад прийде.
 Гей придеш ку шафтови, гей станеш собі на геч (сage),
 Там гунцот інжінер гей лем нас гайсуе преч.
 Гей лем нас гайсуе преч, гей тристо, пейсто сяги,
 А по под зем іду гей да с двацет миль драги.
 Гей як приду до брусту, гей там сой одпочину,
 Шідем, осем кари, гей на шихту ладуем.
 Гей приде ку мі майнер : Гей, що робиш, Унгару ?
 Озда ші не ошлеп, гей же ладую кару.
 Гей ладуї, Унгар, кару, гей бо маш по таляру,
 Мало ти ся видит, гей ти дурни Унгарю ?
 Гей шак я ти подвишил, гей пейц і двацет центи,
 А так це запрегну, гей як мулу до штверци.
 Гей бо мула за штверци, гей цешко цегац муші,
 Гринор приде с краю, гей цешко робіц муші.
 Гей але милий Пан Бог, гей тельо нам дозволив,
 Же нам за калапом, гей ясне съвітло горит.
 Гей ясне съвітло горит, гей майнер му гуторит :
 Ладуї, Унгар, кари, гей шак це нич не болит.
 Гей не болит ня глава, гей ани ношки мої,
 Лем мі з рук кров тече, то ктож мі їх загоїт ?
 Гей кто мі їх загоїт, гей кет ту ніт доктора ?
 Загоїт їх мила, гей с тамтой страни моря.

Свобода. Ч. 15—16, 1901. Записав Д. В. від І. Костанкевича
 з Waterburg, Conn.

11. Гірняки.

Добре в Америце онгарским женачом,
 Бо цешко не робя, бо цешко не робя,
 Мают добре жице.
 Бо цешко не робя, лем по под зем ходя,
 Ходя по под скали, ходя по под скали,
 Як хробаки мали.
 Лем ім то милий Бог, лем ім то добре дал,
 Же ім за калапом, же ім за калапом
 Ясно лямпка горі.
 Англік му гуторі : Ладуї, Онгар, кари !

Ладуй, Онгар, кари, ладуй, Онгар, кари,
 Шак це ніч не болі.
 Не болі ме глава, анї мої ноги,
 Лем мі з рук крив цече, лем мі з рук крив цече,
 Кто мі їх загої?
 Кто мі їх загої? Ту нема доктора.
 Загої їх мила, загої їх мила,
 С тамтой страни води.
 Жено моя мила, жено моя добра,
 Як ти там газдуеш, як ти там газдуеш,
 С тима дзецми в дома?
 Газдуем, газдуем, куж лепше не можем,
 Тебе з Америки, тебе з Америки
 Дочекац не можем.
 Дочекаш, дочекаш і праву ручку даш,
 Будзеш се ме пітац, будзеш се ме пітац:
 Мужічку, як се маш?
 Не будзеш се пітац: Мужічку, як се маш,
 Лем се будзеш пітац, лем се будзеш пітац,
 Цій моц пенезї маш?
 Моц пенезї не мам, бо сом не шпаровал,
 А цо сом заробіл, а цо сом заробіл,
 То сом прокельтовал¹).

Свобода. Ч. 46, 1900. — Записав Андр. Пиш від Ос. Кузмича в Оліфант, Па. (Оба з Галичини).

12. Тяжка копальняна работа. А.

Помож, Боже, помож, прити до Європи,
 Товдїй поспоминам америцки кроки.
 Кроки поспоминам, кождому закажем:
 Не ход в Гамеріку, кет не еси блазен!
 Бо в той Еуропі кождий сой газдує,
 А в той Америці дос ся набідує.
 Я ся набідував та за штири тижні,
 Ніж мі не спадали з моїх віжок цижми.
 Цижми мі спадали, вахи ся подрали,
 Товдїй мя Анґлици до роботи взяли.
 Так они мі дали по таляру на ден,
 Думали Анґлици, же то Унгар блазен.

¹) Видав.

Як мі подвисяли на двацет пят центи,
 Але мя запрягли, як коня до штверці;
 Як коня до штверці, а вола до ярма:
 Вірте же мі, люде, же то іста правда.
 Котрий не вірите, іте попробуйте,
 Як попробуете, вірити будете.
 Бо у нашім краю так люде думают,
 Же то в Америці дармо гроші дают.
 Не дармо, не дармо, треба тяжко робіц,
 Треба тяжко робіц аш за десять годин.
 А як десять годин цешко виробіме,
 Приходит бас ку нам, як ми ся маеме.
 Ми му повідаме, же тяжко робіме,
 А він нам повідат, за таляр мусіме.
 Кет тяжко робіме, пінязі маеме,
 А як пріде педа до краю сой шлеме.

Свобода, 1900. Ч. 49. — Ansonia, Conn. Записав Д. В.

13. Доля робітника. Б.

Наврати мя, Боже, до тої Европи,
 Поспоминал би я, поспоминал би я, америцки кроки.
 Кроки поспоминам, кождому закажем,
 Бо до Америки, бо до Америки не іде лем блазен.
 Кторій мудрий человек — во Европі жіє,
 А я в Америце, а я в Америце дос се напсотуем.
 Дос се напсотуем, дос се і наблукам,
 Ёще ме до того, ёще ме до того кто некеце ошука.
 Кто некеце ошука, поцливости не да,
 А Боже мой любий, а Боже мой любий, цій ми того треба?
 Юж ем ся находил і за штири тижні,
 Юж ся мі подерли, куж ся мі подерли на мой ножках цижми.
 Цижми ся подерли, шати поторгали
 І так мя Анґлики і так мя Анґлики до роботи взяли.
 До роботи взяли по таляру на ден,
 Они добре знали, они добре знали, же то Онґар блазен.
 Потім піввишили пейц і дватцет центи,
 Та так мя запрягли, та так мя запрягли, як коня до штверци¹⁾.

¹⁾ Великі поліна, дерево на паливо в такім числі, скілько на один віз зможе влізти ся.

Як коня до штверци, як вола до ярма :

Уверце, крайне, уверце, крайне, бо то істна правда.

Свобода. Ч. 47, 1900. — Записав Андрій Пиш від Ос. Кузмича в Оліфант, Па. (Оба в Галиччині).

14. Салітний, поранений робітник.

Ой біда-ж ми на тім світі у чужині жити,

Нема кому пораненої рученьки завити.

Нема кому потішити, ні пожалувати,

Ой мушу я свою руку та сам завивати.

Коби жінка, діти були, би ся розплакали,

Сворше би ся мої рани до купи стуляли.

Свобода. Ч. 42, 1900. — Подав Н. Г. Пейко.

15. Вибух у копальні.

В Америці у фабриці

Я там мушу з басом стац,

Там мя будут інжиніри

Доко шльопом гайстовац.

Гайстую ся доло шльопом,

Гайстую ся, Боже мій!

Згайстовав ся аж до танку,

Завернув ся розум мій.

Роблю в майнах, яко сомар,

Роблю в майнах, Боже-ж мій:

Як відпаде уголь від фаєра,

Відбере ми живот мій.

Ліва ручка відстрілена,

Права ручка відтята :

Подиви ся, моя жінко,

Америцка робота!

З одной страни стоїт доктор,

Угля з мене вибират;

З другой страни стоїт плебац,

Смерти ми ся сподїват.

А ви, братя-камаратя,

На Бога вас філюю,

А за той край америцкий

Барз вам красно дякую.

Свобода, 1900. Ч. 49. — Зап. В. Гришко в Northampton, Pa.

16. Чоловік убитий в Америці і його жінка.

Ать, Боже ми, як в тій Америці:

Іде до ньой нарот превеликий

І я піду, бо іщи-м молодий,

Дав' ми пан Біх там даяке щєстя.

Зістань здорова, моя молода жєно,

З'охаблям тя на Бога єдного.

Я ся верну, кєд ня не забіют,

Лєм ти чєкаї от мене новєну.

Як от мене новєну дістанєш,

Ушитко собі до порятку принес,
А так сїдай на вороного коня,
А леть іт дó ми, дорога душо моя. —
А як она до Америки прешла,
Та она го живого не нашла,
Лем тоту кров, што з нього капкала:
Гірко собі пад ньов заплакала.
Вас, гробарі, прошу вас на Бога,
Повічте ми, де ми муш ту сконав?
А увін сконав на ті сиві скалі,
Іть, увидиш, там ся надь нем кают.
Ать, Боже ми, кобим дашто знала,
Би ся тута скала роспадала,
Би ся тута скала роспадала,
Би я свойого мужа спознала.
А як она його там спознала,
Гірко нат ним собі заплакала:
Тать, мужу ми, што же ти наробив,
Же ти сироти діти у краю з'охабив?
Іть ти, жено, іт моїй сироті,
А повіч ім, же я в Америци.
А повіч ім, ний ня не чекают,
Бо я лежу пїть великув скалов;
Бо я лежу у ті Америци,
Забили ня гунцути Анґлици.
Нехали ня за се Анґлици забити,
Бо я їм не хотїв вельо пива платити.
Наробили моєй жені жалю,
Же не преїду уже вецеї до краю*).

Свобода. Ч. 40, 1900.

17. Погрози наставників.

Добре тобі, моя мила,
У посцелі лежац,
А я мушу скоро рано
До роботи бежац.

Як я іду до роботи,
Уж фабрика трубит:
Криво на мя мій бас патрит,
Уж му ся не любить.

*) Від редакції додана така примітка: Пісню сю, надрукували ми так, як була нам подана п. М. В. Мороховичем із Elmira, N. Y. Співають її Русини їдучи з Америки до краю і з краю до Америки. По словам п. Мороховича співаєть ся вона дуже жалісно.

Ой коло мене ходит,
 Нич ми не говорит:
 Понаглай ся, білий Янчик,
 Планно ти ся водит.
 Як ти мі так завтра рано
 Ту нескоро прийдеш,
 То я тебе висакую
 І з роботи вийдеш!
 — Як ти мене висакуєш,
 Не бою ся того,

Уж три рочки на октобра,
 Як я чекам того.
 — В вашім краю велька біда,
 Ти там не вижієш:
 В Америці тяжко робиш,
 Але пивце пієш.
 Як ти собі пивце пієш,
 Так собі думаєш,
 Що ти у тій Ааериці
 На віки биваєш.

Свобода, 1900. Ч. 49. — Зап. В. Грешко в Northampton, Pa.

18. *Лихі часи.*

Добрі були часи, але ся минули,
 Як тоті квіточки, що на яр квітнули.
 Коли в Америці добрі були часи,
 Скоро з шифи зійшов, то роботу найшов.
 Самі нас басове до фабрики кличуть
 І роботу дають і плацу неагіршу,
 Але ся минули тоті добрі часи,
 Тепер нас не кличуть і плаци суть таньші.
 Хотяй би з голоду на дорозі гинув,
 Ніхто о тя не дба і на одну хвилию!
 Ой тяжко ту, тяжко вже на світі жити,
 Роботи не дають, за щож що купити?
 А хотяй і дають, то барз слаба пейда,
 Ой на що нас, на що, в Америці треба?
 Мої брате милі, всі Русини щирі¹⁾,
 Тримаймо ся купи, бизмо не погубли.
 Всі разом, як оден, вступім до „Союза“,
 А там наша поміч, як прийде недуга.
 Бо „Союз“ наш батько, а і наша мати,
 Як треба помочи, буде ся старати.
 А „Свободу“ милу все в руки хапайте,
 А що вчитате, того ся тримайте.

Свобода. Ч. 48, 1900. Д. В.

¹⁾ Отсі кінцеві стихи очевидно додаток письменного чоловіка; доданий він до пісні, щоби при її помочи викликав більше вражінє для означеної з гори ціли.

19. *Робітники і президент Америки.*

В Америці „презента“¹⁾ ставляють,
 Робітники лем ся догваряют:
 Камаратя, што то з нами буде,
 Як тот „презент“ про нас плавний буде:
 Гура хлопці, гура враз, гура враз,
 Не післав нас цисар наш, цисар наш.
 Не требало телеґрафи пуцати,
 Же нас буде Америка ховати;
 З Америки телеґрафи ішли,
 Жеби до ней робітники пришли:
 Ой ту нас маш, „презент“ наш, ту нас маш,
 Дай нам по три таляри на ден зас.
 А як нам ту роботу не дают,
 Отшикуй нас до нашого краю;
 Дай кождому по пять сто таляри,
 То підеме собі з Богом сами.

Свобода, ч. 45, 1900. — Подав Д. Ванько, Ansonia, Conn.

20. *Жінка грозить чоловікови.*

Уж місячок зійшов і звіздонька ясна,
 Та уж по мя мила до готелю пришла.
 До готелю пришла, тихо закликала:
 Ходь, мужічку, домів спати, душо моя драга.
 Прійшли до домоньку, свічка догарує:
 Уж ся на тя, мій мужу, паличка рихтує!

Свобода, ч. 48, 1900. — Зап. В. Гришко в Northampton, Pa.

21. *Чоловік спроневірюєть ся жінці.*

Тать прешло ми, прешло із Европи пісмо,
 Жебим ся понагляв з Америки фрішно:
 Понагляй ся, лайдак, із той Америки,
 Бо ми листи ідуть, же тримаш коханки.
 Не тримам коханки, лем одну Анґличку,
 Што уна ня носит трей роки у серцу.
 Уна ми давала 800 долярей,
 Жеби я ся женив із ньов кам найскорей.

¹⁾ Президента.

А я ї повідав, же мам в краю жену;
 Она ми повіла, жебим не дзбав о ню.
 А я ї повідав, же мам в краю діти;
 Она ми повіла, же нич тобі по тім.

Свобода, ч. 41, 1900. — Подав М. В. Морохович.

22. *Що робить в дома жінка емігранта?*

Не є так нікому, як младої невесеце,
 Муж їй в Америці, она робит, що хце.
 Муж їй в Америці робит на таляри,
 А она купує паробкам сигари.
 Як їй пішле пятку, то си сидит в хладку,
 Пішле їй стивочку, то піє в шиночку.

Свобода, ч. 37, 1901. — Записав В. Гришко, Olyphant, Pa.

23. *Жінка спроневірюєть ся чоловікови.*

А у нашій Галичині такії ґаздове,
 Що не можуть вни вижити із дітьми на роли;
 Тож продають они свої остатнії бики
 Тай ідуть гень аж за море до той Америки.
 Зіставляють жінки, діти, наче сиротята
 Та працюють в Америці, як німі ослята,
 А остатний гріш від себе жінкам посилають —
 Жінки за се із кумами діти приплджають.
 Пише до ней бідачиско: Жінка-с не по чому,
 Що ти дала свого личка кумови своїому;
 Забула-сь ти, моя жінко, на присягу тую,
 Як ми клали по два пальці на євангелію.
 А може ти, моя жінко, пацери не мовиш,
 Що там тобі приказує шестая заповідь?
 Ой коби ти рано, вечер пацери мовила,
 То і шестої заповіді ти-б не проступила.
 Ой ніколи я у вечер пацери не мовлю,
 Бо кум так скоро приходить, що я тільки стелю.
 Ой та я так цілу нічку з кумом балакаю,
 А коли люде снідають, то я в той час стаю.
 Рано часу знов не маю пацери мовити,
 Та бо мені треба скоро у пецу палити.
 Ой знаю я, мій мужичку, ту шесту заповідь,
 Але мене кум до того преступства намовив.

Ой тримати ти ся було розума свого,
 Не слухати було кума до такого злого.
 Ой пребач ми, мій мужичку; того більш не буде,
 А що мене кум цілував — ще і тобі буде.
 Ой приходь ти, мій мужичку, до дому чим скірше,
 Щоб мене кум не намовив до того і більше.
 Ой не можу, моя люба, зараз приходити,
 Та бо тепер в Америці не мож заробити.
 Бо тепер вже так не іде, як за давні часи,
 Що за місяць або за два посилав єм гроші.
 Та що другі посилали, на процент їм дали,
 А ви двоє безстиднії всьо-сте прогуляли.
 Люде дали на проценти та їм приростає,
 А тобі по тих розкошах біда докучає.
 Ой не буду вже я тобі більше грошей слати,
 Поки ти не перестанеш кума ночувати.

Свобода, Ч. 41. 1900. Подав Н. Г. Нейко.

24. Наслідки жіночої невірности.

Не є, Боже, не є, як младої невесце,
 Муж їй в Америці, она робит, що хце.
 Муж їй в Америці робит на таляри,
 А она купує паробкам сивари.
 Купуй, мила, купуй, маш за що куповац,
 Юж ти стівка іде, можемо зкельтовац.
 Деж і зкельтуємо, кед в корчмі не грают,
 Де ся напіємо, кед люде дудрают?
 Іди ти, миленький, принеси паленки,
 Та ся напіємо зрана помаленьки.
 Як ся напіємо, де спати будемо,
 Чи в сїні, чи в сломі, чи на голой земі?
 Вїй мужу мій, мужу, вийдь з чужого краю,
 Най тя твої діти тільки не чекают.
 Якиж я діти мам, кед я о них не знам,
 Бо юж сїдзем рочків, як єм з тобов не спав.
 Штани-м ти райбала, о тобі думала,
 Про то я, мужичку, во тяжи зістала.
 Не цигань ти, жено, жесь штани райбала,
 Але повіч правду, жесь фраїра мала.
 Кед фраїра-м мала, нич тобі до того,

Не будеш ховати букарта мойого.
 Почекай ти, жено, будеш жаловати,
 Як я тобі буду сумний лист писати.
 Сумний лист писати і так повідати,
 Тогди будеш, жено, гірко бановати.

Свобода. Ч. 38. 1901. Записав В. Гришко від Ст. Гришка, в Mahanoy Plane, Pa.

25. *Невірна коханка.*

Мам коханку у Нев-Йорку, я в Пенцельванії,
 Цешко робім, смутно ходім, под каменьом живім.
 А она мі одписує: Як ся ті там водит?
 Бо она сой по Нев-Йорку зо Жидами ходит.

Свобода. Ч. 22. 1901. Записав К. Д.

26. *Причини довшого побуту в Америці.*

Ей, Боже мой, що з того робіц мам,
 Сідаем лістох сом од мілей достал;
 Я на каждом піше поздравіне,
 Жебим ішол з Америки гу ней.
 Міла моя, домов ме не чекай,
 Бо я се барз того моря лекам.
 Кет на морю подла хвіля тріма,
 З бока на бок зо шіфом набіва.
 Там кет умре, таки погроп має:
 Там го везмут, до моря тручают.
 Там го клібан, ні поп не споведа,
 Ні ему се жадна труна не да.
 Місто цвонов, шіфі му піскают,
 Я на погроп ріпкі се збегают,
 Онї его цело погребают.
 Оцец, матка, барз у вельком жалю,
 Же з газдовства мені сінов мают.
 Сестри, браце, вельку радосц маю,
 Же з газдовства векшу частку мают.
 Сестри, браце, не радуйте ви се!
 Шак то частка на тоте сіроце,
 Шак то частка на тоте сіроце,
 Цо їм зумер оцец в Америце.

Свобода. Ч. 5. 1901. Подав С. Рябец, в Mahanoy Plane, Pa.

27. *Поборена відраза.*

В Америці сипана дражічка,
Іде за ньов моя фряжурочка.
Іде, іде, ручки заламує,
Бо їй милий до краю вандрує.
Не плач, мила, не плач, бо уж дармо,
Бо я їду уж на завтра рано;
Уж мій куфер стоїт на дипої,
А шифкарта у кишені моїй.
Як єм прийшов до Нью Йорку в ночі,
Заплакали мої чорні очі:
Ой Боже мій, як я ся застарав,
Поки тоту водичку преплавав.
Ой як єм мав на ту шиф сидати,
Радше було зараз умирати.
На тій шифі барз велика псота,
Бо там не дба ніхто о человека;
Як він умре, плебан го не сховат,
Ани єму розгрішеня не даст,
Лем му дадут кавалок олова
Тай го трутят матрови до моря.
Єго тіло рибки розтігают,
Лем кісточки по морю плавають.
Шифкапитан зараз відписали,
Щоб го більше дома не чекали.
Сестри, братя барз ся зрадовали,
Же в газдовства більшу часть достали.
Сестри, братя, ви ся не радуйте,
Бо я маю в краю дрібні діти.

Свобода. Ч. 34. 1901. Записав В. Гришко від Стефана Гришка
в Mahanoy Plane, Pa., родом зі Щавного (Галичина).

28. *Поворот до старого краю.*

Ей як я ішов із Америки,
Ей із Піцбурку, з тої фабрики:
Зістань адорова, робото моя,
Ей, няй ты робит другий, а не я!
Як я пришов на штацію:
Ей зістанте здорові газдо - газдинь мої,
Бо я купив тикет аж до краю.

Як я пришов до Нев-Йорку,
 Ей видів я там воду превелику.
 Боже, Боже, што робити?
 Як тоту воду переплавати?
 Як я сїдав на шїфу велику,
 Ей скрутили ся мої очи:
 Зістань здорова, Америко,
 Ти то велика трапеницо.
 Як я пришов на серед моря,
 Заболїла ня голова моя.
 Як я пришов до Гамбурку:
 Ей хвала Богу, же я уш ту.
 Як я пришов до Берлина,
 Ей де сам пруский цісар биват.
 А як я пришов до Одерберку,
 Ей на ту угорску палїнку.
 Як я пришов до Пряшова:
 Ей утвор двері, жено моя!
 Утвор двері, а дай руку,
 Ей не хочу знати Америку.

Свобода. Ч. 43. 1900. Подав М. Вовчок Морохович.

29. Недобра новина.

Як сом ішов з Америкі до дому,
 Стрітіл я там Австріяша на коню.
 Австріяше, камарате, як ше маш?
 Чи там жиє еще моя стара мац?
 Ей, ні жиє твоя матка, ні жиє,
 Сіцем рочків як ф чарной жемі гніє.
 Ке' біл я знал, же моя мац не жиє,
 Зостал біл я в америцкей країні.

Свобода. Ч. 9. 1901. Записав Ст. Рябець, Mahanoy Plane, Pa.,
 із Чертежа, Земплинської стол.

30. Стріча.

Кет я ішов з Америки до дому,
 Пострітнув я Австрияка на коню:
 Австрияку, камарате, як ше маш,
 Чи там жиє Франц Йосиф цісар наш?

Ой жиє он, ой жиє он, що с того,
Ніч не робі у країне доброго.
Велькы складкы, вельке здирства, хлеба ніт,
Уж я мусім в Америку назад ісц.

Свобода. Ч. 48. 1900. — Зап. Анд. Пиш від Ос. Кузмича, в Олі-
фант, Па.

31. Наслідки еміґрації для держави.

Уж ся наш Франц Йосиф до розуму бере,
Що найкрасні міста Москаль му відбере.
Відобрав му Унгвар, відбере Кошиці,
Бо найліпші хлопці то суть в Америці.
Зачав ся Франц Йосиф з конзулями радзіц,
Як ма млодих хлопців до краю спровадзіц.
Конзуль му відписав, що з того не може:
Америка „фрі контри“, хто лем робіц може.

Свобода. Ч. 32. 1901. Записав В. Гришко, Olyphant, Pa.

(Конець буде).

ЛІСЕННІ НОВОТВОРИ

в українсько-руській народній словесности.

ПОДАВ

Володимир Гнатюк.

(Конець).

Б. БРАЗИЛІЯ.

32. Вийзд до Бразилії і перші вражіння.

А в тім року вісімсотнім девятдесять п'ятім
Вийшла пісня в Бразилії, — варт її переняти.
В Бразилії дають ґрунта, ліси, гори й скали —
В Галичині люде плачут: вже ми ту пропали!
Зачали агенти тут фалшиво писати,
Взяли в Галичині народ бунтувати.
В Бразилії край великий, там не ест біда,
Но на єден кілометр сусід від сусіда.
Зачали ся люде в чужий край вибирати,
С фамілієв, своїм ближним зачали ся прощати.
„Прощаєм вас, братя, сестри, ми від вас від'їжджаєм,
Як нам тамка буде добре, то ми й за вас спитаєм.
Пращаєм вас, тату й мамо, ви не плачте за нами;
Як нам тамка буде добре, то й будем до вас писали.
І пращаєм вас, сусіди, ваші любі пороги:
Вже не будут приходжали без вас білі ноги.
Бувайте нам всі здорові, ми від вас од'їжджаєм —
На Йосафата долині то там ся всі привитаєм!“

Чула тоє бідна вдова, взяла думку думати :
З дрібенькими діточками взяла ся там вибирати.
Вііхали на край села — там церков при дорозі ;
Дрібні діти ревне плачут : „Ой ше, мамо, до Бові!“
Приіхали перед цвинтар — там могила зачата ;
Дрібні діти ревне плачут : „Ой ше, мамо, до тата!“
Прийшли до могили, на гробі повклякали,
Припавши всі враз до гробу жалібненько заплакали.
„Змарнувала мама нашу рідную хату,
Прочадит нас в чужі краї — та не дайтеж нас, тату!“
Прийшли від могили, на вагон посідали ;
Свого краю рідненького дрібні діти жалували,
„Ой жаль нам вас, звівди, котрісь-те нам сьвітили,
І ше нам жаль за стежками, по котрих-єсьмо ходили.
Жаль нам тебе сонце-місяць, котре ти нам сьвітило,
І жаль нам тя, сьвята земле, а которась нас кормила.
Іше нам жаль за лісами, котрі май окрашали,
Але й нам жаль за пташками, тії, котрі нам співали“.
Приіхали аж до моря, на окрент посідали,
Зірвала ся сильна бура, всі во страху оmlівали.
Приіхали на сухой льонд тай до нас написали ;
Правовірні християне свого краю жалували.
„Бувай нам здорова, любая Українонько !
Ото-сьмо тя опустили, наша мила родинонько !
Бувай нам здорова, любая Україно !
Там том тя опустив, рідная хатино !
Там том тя опустив, рідная хатино,
Котра-сь мене виховала, як я був дитинов.
Погадай си, брате, а як ми од'їзджали —
Тільки на добраноц руки смо си дали.
Коби ти знав, брате, як то нам тутка горе :
Ми двів двацять вісім іхалисьмо через море.
Коби ти знав, брате, як то в мору плавати :
Ні одного птаха вігде не видати.
Коби ти знав, брате, яка то в мору біда :
Як-ім вглянув птаха, том казав, же сусіда“.
Опишу вам братя, а о своїй пригоді,
Як нас сонце пекло на той страшной воді.
Так нас сонце пекло, як той вогонь пекельний,
Кождий з нас на шифі лежав як смертельний.

А хто вмер на шифі, то его не ховали, —
Но камінь до шиї, до води его пускали.
Ви вже, братя, спите тут во своїй хатині, —
Нам ще сонце сьвітит тут чотири годині.
А як громба морска а в опівночи била —
Не одна ся шифа в воді затопила.
Ото правда щира, що я вам повідаю;
Як ми не вірите, то на Бога ся здаю.
Послухайте, братя, моїй проповіді:
'Но не вижджайте до тої страшної біди!
Ми до вас повернем в часі, добрії люде —
Як нас Бог спровадит а без жадної згуби.
В Бразилії край веселий, там в нім можна бути,
'Но науки, слова божой ні відправи не чути.
Аґенти нас подурили: „Ксьондзи поїдут з вами“ —
А ми сї тут так лишвили, яко діти без мами.
В Бразилії люди то за Бога не знають:
В неділю, дзвона не чувши, вже до кави сїдають.
В Галичині сьвяті люде: сами ся ратують,
А сповідев, сакраментом царство си готують.
В Бразилії край веселий, там в нім можна жити,
Може нам там буде добре, тільки тра притерпіти.
Може нам буде добре, тільки тра притерпіти,
Як ми добра не дїждаєм, то бодай хоць наші діти.
Тільки тре нам притерпіти до котрогось часу...
Ліпше було зїести дома хоць без хліба квасу.
Тут не хтіли наші жінки припічка білити, —
Тепер мусят по циганьски на пляцу палити.
Тут не хтіли наші діти хатів замітати, —
Тепер мусят в деревляних будах привикати.
А хто хоче бразилійську тую пісню співати,
Нехай присяде фіст на лаві, не врушит ся з хати.
А нам ще дай, Боже, а в мирі прожити,
Бразилійську пісню вік віком славити.

Етнограф. Збірник. Т. V. Ст. 73 — 75.

Сю пісню записав д. М. Павлик, 1898 р. від лірника Дмитра Рендавця з Луки Великої коло Тернополя. Її мав зложити і прислати з Куритиби в Бразилії тіточний брат Рендавця, Іван Греськів, та просив співати її між людьми і так відвертати їх від еміґрації до Бразилії.

33. Бразилійська пісня.

А во Бранзолії весола новина :
У царя Рудольфа, цісарского сина,
У царя Рудольфа, цісарского сина
Стала Бранзолія — Новая Австрія.
Бо цар Рудольф мислит, мислит, промишляє,
Людей, християнів до себе жадає.
Людей, християнів до себе жадає,
Жидів і гебрайства в свій край не пускає.
Не бійте ся злого, християни, люде !
Хто ся там дістане, той щасливий буде !
Хто ся там записав, як ся буде збирати,
Сусідам, родині, буде дякувати.
Але насамперід отцеви і матці
За їх вихованя, й дідуневи й бабці..
Бувайте здорові, братя і сестри рідніі,
Бо я відіжджаю аж до Бранзолії.
Бо я відіжджаю аж до Бранзолії,
До царя Рудольфа, до Нової Австрії.
Бувайте здорові, сусіди близькіі,
Бо я відіжджаю вже до Бранзолії.
Бувайте здорові, крижмові кумови :
Не дам я вам зараз в Бранзолії розмови.
Бо в тій Галичині ест душа затята,
Бо в тій Галичині вся земля проклята.
Бо ту Галичину так тяжко прокляли :
В Галичині землю правом спльондрували.
А во Бранзолії ще земля богата,
Ест там ще під нею много срібла, злата.
І пані царівна кождому зичлива,
Ой є в Бранзолії ще земля вродлива.
Там же будут люди на землі працювати,
Не будут ся люди більше проклинати.
Не будут ся люди в правах правувати,
Но права, проклони будут закидати.
Хто ся там дістане, буде панувати,
А хто ся тут лишиг, буде бідувати.
А нам дай, Боже, довгий вік прожити :
Бранзолійську пісню во Тройци славити.

Сю пісню записав я від Василя Залецького, 1898 р. в Ходачкові Великім, Тернопільського пов. Він навчив ся її від лірника, що почував раз у нього. Її співають на лад лірницьких пісень.

34. Сильвіо Нодарі.

Дізнала сі Бразилія за чтириста літи:
Під Австрійов Галичина, а в ній рускі діти.
Дізнала сі, ой дізнала тай взяла думатк,
Ой як би ті рускі діти та могла дістати.
Видумала Бразилія місточко Удіно,
А там мешкав добрий аґент, звали го Сильвійо.
Написала Бразилія на білім папіру
Та до пана аґентого Нодарі Сильвійо:
„Я на тебе, добрий друже, маю всю надію,
Жи ті бідні рускі діти у мій край приїдут“.
Ой вбіцяла Бразилія панови Сильвійо:
„Як ми пришлеш тії діти то дам ти по мілїу“.
Злакомив ся той паночок на бразильські мілі
Та розписав дрібні листи по всій Галичині.
А в тих листах він написав: „Їдьте до Парани,
Хто поїди до Парани, то паном зітани;
А в Парані то є добри, там суть злоті гори,
Уряд дужи господарам дає добри поли.
Кільометир квадратований на кожду особу,
І хатину муровану, ще й сиву корову.
На тім поли то сі родят фіґи і пшениця“.
Причитали в Галичині Сильвійого листи,
Попродали таньо ґрунта, в Бразилію плисти.
Приїхали рускі діти в таліянський край,
А Сильвійо вже в Удіно там на них чекав.
А вмів жи він говорити вже троха по руски:
„Де їдете, мої братя, я вас так не пуцу.
А дяк у вас жие з церкви, бо лямпи втирає,
А я також хочу жити, бо шифкарту даю,
За котрую ни траба вам нічого платити;
Погадайти, милі братя, що й я хочу жити!
Приїдити до Парани, станити думати,
О як я міг о тій змилї всю правду писати.“
Як дістали рускі діти о Парані вісти,
Від особи Сильвійови платили два ринських.
Посідали бідні діти в корабель паровий,

Сказав до них пан Сильвійо: Бувайте здорові;
 Дякую вам за ті гроші, щосьти ми зложили,
 Їдти, їдти, мої брати, у той край щасливий.
 Плили бідні рускі діти по синьому мори
 Дваццять три доби і пів аж в Паранські гори.
 А ту вийшли з корабля, сіли на колею,
 Приїхали в Курітибу немов в Галилею.
 В Галилеї то суть самі жидівські діти,
 Ту в Парані мова така, ни мож розуміти;
 Ой дивіт ся, милі братя, то мова фальшива,
 Нима в світі милійшої як руска нам мила.
 Віїхали рускі діти з міста Курітиби,
 Поїхали в золоті гори сьвятої Люцини.
 А там взяли їм давати кільометир поля,
 Там ни родит ся пшениця, лиш чорна фасоля;
 А ту хати муровані в камінній горі,
 Де мешкають Ботокуди — погані звїрі:
 Виходят ту на то поли, як чоловік робит,
 Убют его як звїрину, ніхто ни боренит.
 Корови тут ни зобачиш, хоць їдеш штири мили,
 Бо ту такі ліси густі, що й сонця ни видиш.
 Добри ми сі тутка жиє, хоць бют Ботокуди...
 Я о тобі, Галичино, нігда ни забуду.
 В каждый раз ти допоможу хотяй в місяць лютий,
 Як ти зачини виганяти шляхтичів покутих.
 Добри ми сі тутка жиє, хоць в чужій столиці,
 А на теби шаблю сгрою, галицкай шляхтичу.

Свобода, ч. 6, 1902. — Подав Дм. Іванків, Куртиба, Бразилія.

35. Лист із Бразилії.

Приступімо, братя, до компанії і завторуймо пісню враз!
 І подякуймо щиро Пану Богу, що без жалюї згуби провадив
 Не досить бо того, що-м опустив свою країну, [нас!
 Храни, Боже, випадку, то марно геть згину!
 Так пишу до Вас на остатній хвили.
 Ледви ся коли побачим, мій брате милий!
 Будь ми здорова, мила країнонько —
 Том ся розлучив з тобою, родинонько!
 Так же сьмо жили, з собов розмавляли,
 І на добраніч руку сьмо подали!

Буль ми здорова, милая хатино,
 Ховалась мене, — як я був дитинов!
 Том тя опустив — тут менї горе,
 Я день дваїцять вісім їхав через море!
 Ажебись знав, брате, як в мору плавати;
 Ні одного птаха нігде не видати!
 Ажеби сь знав, брате, як на мору біда!
 Як обачив птаха, казав, що сусїда!
 Ой як прийшов вечер, узрїв-єм зороньку:
 Показувала менї мою країньку.
 Як сонце западе, зоронька затліє,
 То так нам камратям аж серденько мліє!
 Боувани пнуть ся, окрентом хляють,
 То так нам камратям серденька вмлївають!
 Ви вже, братя, спите у своїй хатинї,
 У нас єще сонце чотири годнї!
 Ой як же нам було на тїй страшнїй водї,
 То вам, милї братя, описати годї!
 Ой го правда щира, що вам повідаю,
 Як ми не вірите, на Бога ся здаю!
 Прибудемо до вас, ксьондзоньку і люде,
 Як нас Бог спровадить без жадної згуби!
 Ой як морська тромба до окренту біла,
 Неодна ся шїфа в водї затопила!
 І пишу вам, братя, о своїй пригодї,
 Як нас сонце пекло на тїй страшнїй водї!
 Як нас сенце пекло, як огонь пекельний,
 Кождий з нас на шифї лежав як смертельний!
 А як хто помер, то го витягали,
 Камїнь до шиї — в воду го пускали.

Етногр. Збірник. Т. V, ст. 238 — 239.

Ся пісня була вперше надрукована в 48 ч. „Дїла“ з 1898 р. Її прислав до редакції о. Густав Дроздовський з Кїйданець, Збаражського пов. Читаємо там, що текст пісні пришло в листї з датою Castro Brasil, 5/XI, 1897. Хто і до кого прислав її, в „Дїлі“ не зазначено. О. Дроздовський додає тільки, що його давньому парохіянинови-емїгрантови писав хтось лист до родини до Кїйданець і на ньому дописав сю пісню „власного складаця“.

36. Де лїтше?

А тисячу вісім сот лїт девядесять пятий,
 Прийшла пісня з Бразилїї, варт ї переймати.

А хто її перейме, той буде сьпівати :
 Той присяде фіст на лаві, не ршит ся з хати.
 Агенти нас подурили : поїде ксьондз з нами !
 А ми тепер такі бідні, як діти без мами.
 А нас ксьондзи научали, ми не дали віри,
 Тепер мусим послухати собачої шкіри.
 Ах! Коб я ту ксьондза здибав : Отче добродію!
 Возьміт мене! З тої туги де я ся подію?
 Не хтіли смо в Галичині житненького хліба :
 Тепер сиди тай подумай, якаж тобі біда.
 Не хтіли смо в Галичині квасу ся напити :
 А тут но риж і фасоля, та тим треба жиги.
 Не хтіли-смо в Галичині припичків ліпити :
 А тут мусим по циганьски на пляцу сидіти.
 В Галичині як заслабне, то его ратують :
 Сповідують, сакраменти небо му готують ;
 В Бразилії як заслабне, то такий ратунок :
 То всьо гаде і хробацтво їдят его члунок.
 В Галичині йде до церкви, йде до церкви з рана,
 Ще ся в люстро приглядає, чи хорошо вбрана.
 Ой сину мій наймилийший, ти ружовий цьвіте!
 А вжеж ми ся не зобачим, аж на тамтім сьвіті.
 Шануй церкви, слухай ксьондза і добрії люде,
 І цілуй там сьвяту землю : добре тобі буде.

Етногр. Збірник. Т. V, ст. 239—240.

Сю пісню записав я в Ходачкові Великім, Тернопільського пов.
 від господаря Василя Залецького. Її прислав із Бразилії емігрант-дяк
 до свого сина, також дяка в Тернопільщині. З огляду на зміст пісні,
 особливож на деякі стихи, прим. оба останні, можна догадуватись зовсім
 певно, що дяк придав дещо до пісні свого, хоч у цілости не зложив
 її, що потверджують деякі куплети, взяті з попередніх пісень. Сей дяк —
 як оповідав мені Залецький — умер у дві неділі по висилці сеї пісні
 враз із листом до сина. Таким чином прочуте його, висловлене в перед-
 останній строфці, словнило ся. Пісню казав співати на вуту: „Ще не
 вмерла Україна“ і Залецький співав її мені так, але тільки на мельодию
 двох останніх стихів кожної строфки сього гимна.

37. Селянські погляди на причини еміґрації.

(Відривок).

Нема кому скажити ся, анї що казати,
 Бо ше брали замикали до „Івана хати“¹⁾.

¹⁾ До вязниці.

Тай то лихо бідних людей випхало за море,
 В далекую сторононьку, в ліси, межі гори.
 Але наші Русини не сплят, но думають,
 Тут в далекі сторононьці щастя си шукать.
 Або тутка нема куда щастя си шукати?
 Бразилія так велика, що кінця не знати.
 Іно треба працювати і Бога просити,
 То далеко в Бразилії буде ліпше жити.
 Тут спокійно іще живем, ніхто не здирає,
 Та секвестер по подвірях ше не заглядає.
 Тут шендарьн не зобачи ні Жида на очи,
 Тут так кождий поступає, як сі кому хоче.
 Нема тутка тих паничів, котрі там з нас жили,
 Та за нашу тяжку працю пили та курили.
 Щоб вони ся закурили порохами-в очи!
 О них тепер жаден Русин ні знати не хоче.
 Бо то тії „польскі браця“, о них кождий знає
 Тай ше тутка в Бразилії нерав споминає,
 Шо через них вибрали ся люди аж за мори,
 Не питали, шо тут ліси тай високі гори.
 А ми гори посадимо собі виноградом,
 До Поляків не ходимо на жадну пораду.

.
 Ми ся від вас віддалили далеко за море,
 На віки-смо попрощали свої любі гори.
 Зрікли-смо ся свої землі, де-смо ся родили,
 І тих панків, тих Полячків, котрі з нас жили.
 Вже пропало, вже не будем так їм ся кланяти,
 Ані руки вже не будем панків цюлювати.
 В Бразилії нема того дурного звичаю,
 Щоб ся в руки цюлювати — тут того не знають.
 Бо тут би ся Бразиліяни з того насмівали.
 Як би тутка одні других в руки цюлювали.
 Нема того і не буде, не повинно бути,
 За такії дурні річи вже нам час забути.

Етногр. Збірник. Т. V, ст. 241—242.

Отсей відривок із вірші винятій з листа емігранта, Т. Потоцького, писаного в Ріо Кляро, у грудні 1897 р. Чи сю віршу зложив сам Потоцький, чи хто иньший, се невідоме. Оригінал написаний латинським письмом із додатком, що автор листа не міг навчити ся руських букв, бо їх не вчили в тій школі, де він ходив, хоч се було чисто руське село.

В. КАНАДА.

38. *Причини еміґрації і подорож.*

Як я зачав о заморских краях промишляти,
 Вже тут в бідній Галичині нема що ділати;
 Бо тут роби на податки і на всякі дачки,
 Прийде осінь і віднеси тай кинь їм на крачки.
 Не питають, чи ти згинеш, чи є ся де діти,
 Но податки, всякі дачки, мусиш заплатити.
 Бо галицкі панки пруть ся, голоси купують,
 До виборів все пхають ся, а хлопів мордують.
 А як прийшлось у парламент послів вибирати,
 Наші хлопи правиборці чекають на рати.
 Бо там ляхи дають гроші і дають ковбасу,
 Хруні рила натягають, що напють ся квасу.
 Як напють ся того квасу, вертають до дому,
 Свої права запродали у паньску неволю.
 Запродали свої права у паньській руки,
 Не зважають на прадідів, як терпіли муки:
 Пять день робив на панщині, а шестий день собі,
 А семої неділеньки лежав як у гробі.
 Пани радять в парламенті і дають си руки,
 На Русь сіти закидають, як павук на мухи.
 Хочуть они ізлапати ту рускую мати
 І на ново ще раз Польщу свою збудувати.
 А ви хлопи, хлібороби, разом ся держіте,
 Не дайте ся панам звести, ще і ваші діти.
 Як я глянув на ті права і зачав думати:
 Треба мені від тих драбів за море втікати.
 Як ходив я за пашпортом на тиждень три рази,
 Пан староста питає ся: Де йдеш, хлопе вражий?
 А я ему повідаю: Дай свідоцтва мої,
 Бо я їду до Канади, бо я ту в неволі.
 Як прийшов той час від'їзду і тота година,
 Прийшла мене виправляти вся моя родина.
 Прощай же мя, родинонько, бо вже від'їжджам,
 Вже видіти ся не будем, дуже добре знаєм.
 Прощай же мя, родинонько, і ти село моє!
 Через панів, через Жидів, втікаю за море.
 Прийшли братя, мої сестри і прийшли шваґрове
 Із розлуки ся прощати: Будьте ту здорові.

Приїхали шваґри до нас, на моє підвіре
І зійшли ся люди з села на моє від'їзде.
Взяли же ми вилазити і на тоти вози,
Обілляли всю родину дрібненькії сльози.
Пращай же нас, родинонько, бо вже від'їжджаєм,
Вже видіти ся не будем, дуже добре знаєм.
Виїхали-смо з подвіря на биті дороги,
Скинув шапку, поклонив ся: Будь село здорове!
Будь здорове рідне село, руска церков-мати,
Вже ми ся тут не повернем назад помирати.
Приїхали у Гусятин, коло двірця стали,
Приїхали, сестра, тета — ще ся раз пращали.
Прийшла осьма годинонька, взяв я білет брати,
Зачали-смо із розпуки всі ми омлівати.
І завів нас у ваґони, залер з нами дверці,
Мене сльози-обільляли, стиснуло за серце.
Зачали ми від'їжджати у осьмій годині,
Поклонив ся Галичині, всій своїй родині.
Будь здорова, Галичино, руска земле-мати,
Через панів, через драбів, мушу я втікати.
Так я втікає з Галичини і не оглядав ся,
Приїхав я до Гамбурґа, аж там спамятав ся.
Оглянув ся, спамятав ся, аж на тотій шифі:
Слава Богу найвисшому, що я звідтам втікший.
Як сіли ми вже на шифу, зачали їхати,
Суса Христа, Матер божу, зачали благати:
Допоможи Христе Боже, святий Николаю
Переплисти тую воду до нового краю.
Їхали ми тринайцять день і тринайцять ночей,
Приїхали до Нев-Йорку — втворились нам очі.
Повлазили ми вже з шифи і стали думати:
Що ми тепер нещасливі будемо ділати?
І їхали ми з Нев Йорку ще три дни горами,
Нігде ми ся не здибали з Галиціянами.
Приїхали у Вініпеґ і стали гласити,
Прийшов до нас Кароль Генк і став ся дивити:
Не жури ся, Галичане, не ймеш ту бідити,
Край широкий і великий, є ся де ту діти.
Прийшов я до „емігранту“ і став я думати:
І, піду я до плейзгону фарми пошукати.
Прийшов же я до плейзгону, є ту фармів много,

Ходжу, блуджу по пустини, нема ту нікого.
 Побув же я оден рік тут і побудував ся:
 Слава Богу найвисшому, що я ту дістав ся.
 Є ту фармів ще багато і є звідки жити,
 Вже не будуть мої діти панські воли бити.
 Є ту досить сіна, ліса і всього до сита,
 Но Господа найвисшого здоровля просити.

Свобода, ч. 13, 1901. — Зложив Василь Капій, Gimli, Man. Канада.

39. Причини еміграції і подорож.

Ой як я си пригадаю рідиму країну,
 То на серци тяжко стане, а на силах млію.
 Тяжко жити в Галичині, ще тяче відхнути,
 Бо пропала руска правда, тяжко і забути.
 Перейшов я в Галичині стежки і дороги,
 Не знайшов я нігде правди, забрали вороги.
 Правду руску закопують, іще верховодять,
 З рідной землі її діти за море виходять.
 Зачав же я в день і в ночи над тим промисляти:
 Будуть діти гірше мене тутка бідувати.
 Нема міні ту гаразду, не дам собі ради,
 Покину я рідимий край, піду до Канади.
 Виїхав я із Пальчинец, з воза ухилив ся:
 Прощайте мні, громадяни, може з ким сварив ся.
 Виїхав я із Пальчинец в дев'яті годині,
 Поклонив ся добрим людям, всі свої рідні.
 Бувай здоров, родинонько, і милі камрата,
 Бо вже більше тут ніколи не будем здибатись...
 Бо я їду в чужі краї, за широкі мори:
 Бувай здоров, родинонько, не верну ніколи.
 Приїхав я у Тернопіль, став я почувати,
 Шваґер мене питає ся: А щож там чувати?
 Ніц не чути, ніц не чути, о ніяку зраду,
 Через пани, через Жиди, втікаєм в Канаду.
 Гостив же я штири добі, тре ся забирати:
 Бувай здоров, милий брате, тре ся розлучати.
 Не жури ся, мила сестро, тою дорогою,
 Плине твое щастє морем, бистрою водою.
 Виїхав я з Тернополя в десяті годині:
 Поклонив ся своїм шваґрам, цілі Галичині.

Бувай здоров, Галичино, мій рідимий краю!
Як я тебе погадаю, з жалю умліваю.
Бувай здоров, руска земле, ой ти наша мати!
Годувала-сь нас з маленьку, тре тя покидати.
Бувай здоров, руска земле, там то ти нам мила,
Тепер же ти не є руска, тільки Палестина.
Бувай здоров, руска земле, ти наша отцівська!
Тепер же ти не є руска, зостаєш жидівська.
Приїхав я на Осьвенцін, взяли-сьмо злізати,
Аж ту вийшло два жандарми за пачпорт питати:
Як маєте ви пачпорти, будете їхати,
Як не маєте пачпортів, будете вертати.
Переїхав пруским краєм, я ту роздивив ся:
Тепер мині, милі братя, новий сьвіт розвив ся.
Ту народи всі веселі, як пани вживають,
Наші бідні Галичани свій край покидають.
Їдуть они, їдуть они, аж страшно-сь дивити,
Щоби Жидам, щоби павам, даром не робити.
Приїхали ми до моря, взяли розмовляти:
Не будуть нас пани, Жида, більше обдирати.
Посідали ми на шифу, десіть день їхали,
Матір божу, Суса Христа, всіх сьвятих взивали.
Ой Господи милосерний, пречистая Мати!
Не дай же нам Галичанам в морі потопати.
Позлізали ми вже з шифи, взяли ся журити,
Що ми будем Галичани в Канаді робити?
Аж ту прийшло много люду, взяли ся дивити:
Не жури ся, Галлчане, не будеш бідити.
Ту Канада край богатий, можеш заробити,
Будеш собі, Галлчане, ще по пански жити.
Посідали ми в колю, штири дні їхали,
Помеж горн високії — всі ся полякали.
Приїхали ми в Вінїпег тай колія стала,
Аж ту прийшли наші люде, щиро нас витали.
Ой став же я, задумав ся, як мені ту бити?
Розтратив я свій маєток, як в Канаді жити?
Посидів я в Вінїпегу тай став-ем гадати:
Ніду-ж но я до Плезгону фарми пошукати.
Прийшов же я до Плезгону, єсть ту фармів много:
Ходжу, блуджу по пустині, нема ту нікого.
Посидів я ту два роки тай побудував ся:

Слава Богу найвищому, що я ту дістав ся.
 Вже є много Галичанів і їдуть завсігди,
 Тепер маю коло себе докола сусіди.
 Єсть ту землі, ліса, сіна, є ся де подіти,
 Коб но Господь дав здоровля, щоб підросли діти.
 Ой Канадо, Канадонько, маєш нас де діти,
 Прийняла-сь нас, годуєш нас, як ріднії діти.
 Ой Канадо, Канадонько, яка в тобі справа,
 Що неробу так не любиш, тільки господаря?
 Галичана полюбила-сь як свою дитину,
 Він працює, Бога просить, як в ночи, так в днину.
 Ой ту нема дармоїдів, всі люде працюють,
 Не так, не так як в Австрії, що ся опорують.
 Ту зрівнали наших людеїв, з панами враз стали,
 Не так як там у Росії і в другім околі.
 Лавоїти вимисляють, як тя златинити,
 Щоби свою рідну Польщу в Москаля відбити.
 Ой як ти ся не покоровив, пани помагали,
 То шальварком, то податком, з краю тя вигнали.
 Ходіть сюди, бідні люде, там ся не марнуйте,
 На тих грубих лядащицїв більше не працюйте.
 Бо Ляхи вже нас обдерли до тіла, до кости,
 Нема в них щирого серця, ні сумліня трошки.
 Через ривір, через воду вложена туклада,
 Єсть ту много Галичанів, що не в смак Канада.
 Чи ви, братя Галичане, в краю не робили,
 Чи ви що дня по пів літри горілчици пили?
 Ой ви, братя Галичане, можна-сь схаменати,
 А як вам ту не до смаку, можна ся вертати.
 З Бразилії повертали, то інакше жили:
 Голі, босі і голодні по Жидах служили.

Свобода. Ч. 18. 1901. Ф. Рубльовський, Pleasant Home, Man.
 з села Пальчинець, Збаражського пов.

40. Кому некорисна еміґрація?

Ой Канадо, Канадочко, маєш землі много:
 Ізрадилась в Галичині газду неодного.
 Та не того ізрадила, що він еміґрує,
 Але тогось ізрадила, що він ґрунт кудує.

Бо той, що ґрунтець купує, гроший позичає,
Жиди прийдуть, хліб заберуть, з голоду вмливає.

Свобода. Ч. З. 1901. Н. Пригроцький, Стюартборн, Ман. Канада.

41. Розчарованє.

Ой Канадо, Канадочко, ти великий краю,
Не оден собі погадав, що буде у раю.
А як прийшов до Канади, мав гроший не много,
Купив стрільбу тай зигарок, а більше нічого.
Хліба нема, діти плачуть, жінка нарікає:
Ой ти казав, що тут панство, біда панство має.
Нема церкви, ані корчми, нема де побути,
Навіть ніхто не вмирає, нічого не чути.
Ще як собі нагадаю ті слова Жидівки,
Що як умру, ніхто не дасть порцію горівки.
Ой цить, жінко, не відказуй, не смути дитину,
Куплю тобі черевики і капелюшину.
Ой як ти ся перебереш, вийдеш межи люде,
Всегда тобі лекше стане, весело ти буде.
Нема мені веселійше, як у ріднім селі,
Коли в церкви повертаю, вступлю на весіле.
А з весіля до корчмоньки, з корчми на хрестини,
А з хрестинів на поминки, далій кождой днини.
А тут біда, всего нема, треба би робити,
Треба тяжко працювати, хочеш в сьвітї жити.
Ой цить, жінко, не жури ся, щось мемо робити,
Колись купим собі богу¹⁾, мемо ся возити.
Не мем пішки тай ходити, але мем ся везти,
Ще тя мушу тай із богі до хати занести.
Чого такє говорити, чого такє плести?
Як ти можеш мене з богі до хати занести?
Жінко моя солоденька, господине любя,
Та бо кажеш, що тут біда, а ти така груба.
А Анґличка собі панї, тоненька і блїда,
А ти сита, як безрога, тай ще тобі біда.

Свобода. Ч. З. 1901. Гр. Пригроцький, Стюартборн, Ман. Канада.

¹⁾ Американський візок на одного коня.

42. *Туга за ріднею.*

По Канаді ходжу, таї милї рахуйу,
Де мнѣ ніч захопит, там переночуйу.
Писав би їа листи, бо їа папір майу,
На пошту не піду — дороги не знайу.
Сумний їа, сумний їа, їак вечир так рано,
На мойім серденьку веселости мало.
Веселісьць, веселісьць, деш ти сѣа подыла ?
Вже мойа веселісьць на біло зацвила.
До полуднѣа цвила, с полуднѣа зівїала,
Вже мойа веселісьць на віки пропала.
Пропала на віки, на вік віків амінь,
Так їак би їа кыпув в тихий Дунай камінь.
Дунайу, Дунайу, о їакже ти плинеш,
Веселости мойа, марне с сьвіта гнєш.
Ої там на горовьцьї травка сї колише,
А до жени милиї дрібнї листи пше.
Їа му написала чорним атраментом,
Він перечитавши с плачом та рементом ;
Їа му написала жовтими пїурами,
Він перечитавши, таї вмив сї сѣаозами.
Їа му написала на клиновім лисьцьї,
Він перечитавши на кындровім мосьцьї.
Стойав їа на чичьцьї місьаць і годину,
Чикав їа на листи віт своїї родини.
Не їидна рибонька Дунайом перейшла,
Жаднойім не видьїв, шчоби листи несла.
Листи мойї листи, гіркі мойї мисли,
Ої куда ви минє в чужий край не несли !
Бєс високї гори, бєс тихенькї води,
Гірко мишї жити ф чужиньї бєс роду.
Нї до кого листи слати, нї с ким говорити,
Гірко миньї молодому ф тїї Канадї жити.
Канадо, Канадо, їака ти не мила,
Не їидногось мужа з жінков розлучила.
Розлучила жінку, таї дрібненькї дьїти,
Біднаш мойа жінка пропала на віки.
Пропала на віки, на вік віков амінь,
Так їакби їа кыпув в тихий Дунай камінь.

Автором сеї пісні має бути парубок зі Скалатського повіту, що тепер у Канаді. Він прислав лист в село до знайомих разом із піснею. Відпис із неї зробив О. Деревянка.

43. Канада і Буковина.

В Віліпегу дороженька ковбками убита,
 Ой мав же я великодні дуже сумні сьвета.
 У неділю ранесенько дзвони задзвонили,
 Заспівали „Христос воскрес“, церкву обходили...
 Я, сирота, гірко сплакав тай собі думаю :
 Ах, Боже-ж мій милостивий, як то в старім краю !
 Як молодіж коло церкви весело ся грає,
 А мені тут сиротині серце ся вриває.
 Коби море не глибоке і фалі не били,
 Були бим ся в великодні сьвета погостили.
 Коби мені крильця мати і в гору злетіти,
 Відвідав бим за сестричку тай за її діти.
 Коби мені крильця мати, ох, я би полинув,
 Відвідав бим, сиротина, за свою родину.
 Ой годину тут співаю, а годину плачу,
 Та вже я вас, мої братя, нігди не побачу.
 Ой годину тут заплачу, годину співаю,
 Колиж бо я що години сумне серце маю.
 Ой ти земле канадійська, чось така сумненька ?
 Нігде давона не чувати — доленько тяженька.
 Ой задзвонив на стації дзвінок тонесенько,
 Заплакали емігранти усї голосненько.
 Плачуть жінки, чоловіки, де їм тепер дітись,
 Плачуть всюди в емігранті дрібненькі їх діти ;
 Плачуть діти в емігранті, сльози проливають,
 Тай на своїх татів, мамів, тяжко нарікають...
 В нас великдень такий красний, як гай зелененький,
 А в Канаді сніги, леди, вітер студененький.
 У нас сьвята великодні як мак процвітають,
 А в Канаді сніги, леди до сонця сияють.
 Ой Канадо, Канадочко, Канадо небого !
 Зрадила ти з Буковини газду не одного.
 Ой Канадо, Канадочко тай ти Манітобо,
 Жие в тобі руський нарід, як тая худоба.
 Ой Канадо, Канадочко, чогось так зрадлива ?
 Не з одного-сь господаря тут драба зробила.

Ой тут в літі дни горячі, а ночі студені,
 Через то тут наші люди ходять засмучені.
 Ой тут в літі дни горячі і сонечко гріє,
 На другий день мороз свисне, аж земля біліє.
 Тут гадають наші люди, що будуть панами,
 А вони тут на роботу всі ідуть з торбами.
 Ой тут наші руські люди з фарми не вживають,
 Лишень ходять по Канаді, роботи шукають.
 Ой Канадо, Канадочко, чось така немила?
 Бодай ти ся, ти Канадо, нікому не снила.
 Ти Василю Палагнюку, приятелю рідний!
 Не їдь, не їдь до Канади, бо будеш облудний.
 Маєш поле, маєш діти, маєш красну хату,
 Най ти пан Біг допоможе файно газдувати.
 Ой я до вас, приятелі, чрез лист промовляю:
 Таж у наших старім краю так, як в божім раю.
 В нас у краю по садочках скрізь пташки співають,
 А в Канаді лиш комарі, як гаде, кусають.
 Ах, Боже-ж мій милостивий, матінко Христова!
 Комарі ми шию стяли, як бурак червона.
 Ой Канадо, Канадочко, яка ти зрадлива,
 Бодай ти ся, ти Канадо, нікому не снила.

„Руска Рада“, 1902, ч. 22, ст. 176.

Редакция „Руської Ради“ поясняє, що сю пісню зложив молодий і письменний емігрант, Василь Сгашук, із Вікна (Буковина), що виемігрував перед двома роками, та по великодни прислав своїй рідні до Вікна, аби вона її читала та брала з неї собі науку про канадійські гаразди.

44. *Війт і нін.*

Ой Канадо, Канадонько, ти великий краю:
 Як хто спімне за Галилей, з жалю умліваю.
 Ой Канадо, Манітобо, які ви прекрасні,
 Що тут посій, що посади, все в тобі загасне.
 Ой едно тутка панує: лози таї осика,
 Без ліку і без рахунку — комарі, блощиця.
 Без комарі-пюкрови тяжко день пріпхати,
 Без блощиці, як Москалі, нічку переспати.
 В Галичині господарі кажуть, що там біда:
 Мені дуже було добре, бо я був за віта.
 Вітував я пару років, ще мав і гонори,

За дриглї і за ковбаси продав панам гори.
Братя мої солоденькі, як я вас попїк!
Я без тую вашу гору до Канади втік.
Ой я думав, що я буду в Канаді, як в раю,
Я приїхав до Канади, тут кажут: Шахраю!
Як я їхав до Канади, думав, буду вітом —
Приїхав я в Манїтобу, то зробив ся дїдом.
Тай що були землі добрі, взяли Англичани,
Лишили ся камїнь, вода, тобі, Галичани.
Не нарікай на Канаду, не дай ї догани,
Бо ти собі сам завинив, бо-с пізний, Івани!
Тут в Канаді добре бути, хорошо в нї жити,
Приїде весна — бери торбу, йди хлїба просити.
Приїде літа шість місяців, що тут маш ділати?
Переплети ноги в хатї, бери ся думати.
Два місяці видумує, а два носит торбу,
А два місяці поробит, в зимі гинь з голоду.
Як тут були роки добрі, був заробок добрий,
То наш Русин ходив як пан, нїс голову гордо.
Потягнули кепські роки, заробок хибнув,
Тепер Русин сидит в корчах, в двоє ся зігнув.
Ой мав розум той Поливка, що з Канади втік,
Лиш коби ті канадійські Русини ни пік.
В Америці красно жиє, грошики збирає,
По готелях ходит як пан, вино попиває.
Бере за шлюб, бере за хрест, ще й добру заплату,
Тай ще бере добрі гроші за громадску хату.
Мусит мати файний голос тай добрі тенори,
Повїз бальсам продавати в америцкі гори.

Свобода. Ч. 31. 1901. Зложив В. Стандрик, Sifton, Ман. Канада.

45. Банкруцтво львівської щадниці.

Галичино, Галичино, ти мій краю милий,
Якже тебе, Галичино, враги придушили!
Придушили, придавили тай тя зрабували,
Були гроші у щадниці і то розікрали.
Посїдали милі „браця“ і стали думати:
Ой треба нам тую квоту на край розкладати;
20 центів до риньского треба наложити,
Будуть мали й наші діти в що руки мочити.

Як приїхали до суду, протокол складали:
Ми не винні — тії вкрави, що вже повмирили.
Завинили тії хруні, що так газдували:
За зогнили оселедці голос продавали.
Запродали своє право, позбули ся чести,
А на старість мусять бідні жидам в грубах мести.
Нас ту Господь запровадив, слава Ёму, слава!
Вікторія нам цариця даром землі дала;
Нам ту є весело жити, добре панувати,
Та дай боже і вам ся ту щасливо дістати!

Свобода. Ч. 33. 1901. Зложив Павло Федорків, з Бівер Крік,
Альберта, Канада.

2. Гуцульські пісні.

46. *Пропиті коралі.*

А ти, Жиде Юдашику, а ти Жиде шайку,
Та дай же нам горівочки доброї фертайку.
Щож би тоту нашу челідь тьижка біда втбила,
Єк ей гроший не достало, пацьорки пропила.
Але туди тамаї низше на доліщу далі,
Наші пропили пацьорки, доліскі коралі.
А тож би ти, ой Жидику, тай не втік неволі,
Шо ти забрав пацьорочьки, а в них шиї голі.
Та ти забрав пацьорочьки по три сороківці,
Коло Жидів за горівку бліют наші вівці.

Записав у Брустурах, пов. Косів від Михайла Олексюка Р. Смалько.

47. *Горівка і пиво.*

Війшла, брате, нова мода тай нова устава,
Шо вже тепер горівочька гостро заказана.
За горівку гострий заказ, а за пиво ні раз,
Доків пива не закажут, то не буде гаразд.
Най си люди обрахуют, тай урьида знає,
Шо дужше си вже на пиві народ пропиває.
Єк то, брате, пропало тай то заказали,
Шо давно си при горівці газди набували.
Ей летіли дикі гуси верхом понад Гропи¹⁾,

¹⁾ Гропи = се назва одного хребта гір.

Давно пили горівочьку всі люди тай попи.
 Давно ксьондзи за горівков дьиків послали,
 Ей потрішки самі пили, шьий людїм давали.
 Тепер єї заказали, ба за шо, саракі?
 Бо багато вни зробили бай з газдів лайдаків.
 Я сам, брате, уже вижу, шо горівка біда,
 Бо ізсидїв днину в коршмі без кавалка хліба.
 А ек тоту горівочьку у голові вчюеш,
 Идеш собі до домочьку, під плотом ночюеш.
 Але за тим не жылує ні жінка, ні діти,
 Котрий буде шьий голоден під плотом сидіти.

Записав у Брустурах, пов. Косів від Михайла Олексюка Р. Смалько.

48. *Нові ухвали.*

Ой потрішки би горівки, брате, віпивати,
 Бо вже так нам засудили в Відни депутати.
 Тай ек вони того право в Відни засудили,
 То шандарі та урьди на мир допустили.
 Заговорім, господарі, озде собі сами,
 Вже не вільно засьпівати нігде улицями.
 Котрий нацьи си горівки, дорогов съпває,
 То штирнаціть діб арешту він за того має.
 Хиба, брате, трішки пиймо, бо далі не буде,
 Бо вже єї законали у Карлові люди¹⁾.
 Давно хоть пили горівку, то не було фрігі²⁾,
 Бо не брали за горівку нігде до фурдніг.
 Ек пригоньї до арешту то вни не багают³⁾,
 А лиш берут, ше до решти штрофама карают⁴⁾.

Записав у Брустурах, пов. Косів від Михайла Олексюка Р. Смалько.

49. *Біда через Жидів.*

Нема, брате, вже коровки тай не буде курки,
 Ек мемо ми заходити в коршму на набутки.
 Бо там Жидок штудерує, нічього не робит,
 Ек не в бочьці, він у скльинці та водов розводит.

¹⁾ На місїї в Карлові мали закопати бочку з горівкою.

²⁾ Жура.

³⁾ Зважають.

⁴⁾ Плата за арешт.

Лишім, люди, ті набутки, зробім инчу моду,
Не даваймо свою працу Жидикам за воду.
Хоть пьймо ту горівочьку, ми право дивім сї,
Але добре штудеруймо, Жида сокотім си.
Але Жида сокотім си коло тої хати,
Де він постіль промітає тай просит сїдати.
Та і ми там, брате, з кумом гей зчьиета сїдали,
Було трохи господарства та Жиди забрали.
І сараку вже тот мужик, ек гірко працує,
Жидик дотив не же їсти, доків не вшахрує.
Ий Жидок чим старенький, тим борода більша,
Доста же тот Жидок шахрай, а Жидівка гірша.
Не можемо зрозуміти, люди, стовкувати,
Шо Жидів си уплодило, нам би годувати.
А Жидики ніц не роблют, лиш книжки читають,
Ек си Жиди з за горівки файно й убирают.
Подивім си, люди добрі, й у суді на праві,
Жиди ходьи, так ек пани, Русини дрантаві.
Ану зробім й одну раду, на то подивім си,
Ек мут Жиди бідувати, коршми попустім си.
Ану зробім одну раду па піст, на петрівку,
Ек мут Жиди бідувати, лиш лишім горівку.
Ану лишім, господарі, всі горівку пити,
Аж тоди мут Жидиньита дрантаві ходити.

Записав у Брустурах, пов. Косів від Михайла Олексюка Р. Смалько.

50. Як було колись, а як тепер.

Брате православні, Богу помолім си,
Чужолоству даймо покій, коршми попустім си.
Земля не могла стерпіти, не знає де діти,
Господь знає милосерний, де нас має діти.
Давно ґазди ґаздували, так си не вбирали,
Полонини бай держили, вівці завертали.
А ек єли теперішні файно си вбирати,
То вже стали полонини Жидам продавати.
Давно ґазди ґаздували, доїли на міру,
Тепер пішли полонини під жидівску віру.
А ше Господь, брате, знає тай шо буде з нами,
Більше Жидів ек у місті вже полонинами.
Але нам би тьижко жити, гірко бідувати,

Бо вже в кождїй полонинї Жиди депутати.
 Подивім си, люди добрі, бай на тоти села,
 Ёк жидівска ужей віра все поприсїдала.
 Давно люди бідували, бо в панів робили,
 Та багато свої ґрунта під Жиди пустили.
 Алеж пани панували, гуляли на ґанку,
 Прогуляли свої ґрунта, пустили до банку.
 Ёк же пани панували, усі май ланами,
 Тепер пани побідніли, вже однакі з нами.
 Сидьби пани коло двора та дивь си д' горі,
 А панцкими вже ланами Жиди поцесорі.
 Ей просім ми, брате, Бога, Бог ме помагати,
 Бо зачыла руска віра ґрунта купувати.

Записав у Брустурах, пов. Косів від Михайла Олексюка Р. Смалько.

51. *Теперішні гаразди.*

Не схоче нам си співати, бо ніде сидіти,
 Кудаж давно вовчя вила, тепер ревут діти.
 Кудаж давно вовчя вила, звірі тай рикали,
 Тепер тудаж в кождім місці, діти громадами.
 Та вже кожда полонинка на бутень¹⁾ протыта,
 Таборами наші діти та шый Жидинета.
 Ей кувала зазулечька на пути, на пути,
 Ужеж би нам бідувати, гараздів не чюти.
 Я казалаж молодичька молоденька сночьи,
 Шо шьи тудаж є гаразди на волоскім боці.
 Лиши-ко ти, Йванку, мамку, а я лишу ґазду,
 Та підемо у Путилів шукати гаразду.
 А там ми си спитаємо волоскої пані,
 Може би ми там пробули обоє кохані.
 А шож би ми там сиділи тай шьи пробували,
 Аби сесі вже вороги там за нас не знали.
 Тече вода поза гору із усеґо сьвіта,
 Ніколи так не судили та ёк сего літа.
 А ви судїт судїниці бай насудите си,
 Цїлком мене не піжрете, бо й удавите си.
 А я прийшов та до коршми горівки купити,
 Я судили судїничьки, нічим заплатити.

¹⁾ Бутень = місце де ріжуть ковбки на дошки.

А я озму тай заплачу тими ретізями¹⁾,
 Шо я собі зароблюю своїми ручьками.

Записав у Брустурах, пов. Косів від Михайла Олексюка Р. Смалько.

52. Молодїж не вмїє газдувати.

У нас такі легіники хотьби си женити,
 Шо не вмїє вісім центів гроший полічбити.
 А в городци маковинє, нема на нїм маку,
 Та усї си поженили, я шьї нї, сараку.
 Та бо лїпше братє робьї, котрі си не женют,
 Куда піде, пьї горівку, гроші й у кишени.
 А тож тоти захопили, шо си поженили,
 Пішлиж они коло Жидів, гроший надовжили.
 Молодому гірше біда, братє, газдувати,
 Піде в Жида гроші зичит, не вмів рахувати.
 Жидик сидит, довги пише, в двоє загинає,
 Єк овечьки так коровки за дурно займає.
 Єк займив Жид худобину, нема шо й робити,
 Коби ми си газда трафив, йшов бих си наймити.
 Не віхожу в пана карту, коби ми пасірку²⁾,
 Я бих пішов на роботу, біда бери жінку.
 Булос тогди, легінику, чьїс би си женити,
 Єк мет вуса підтинати, бороду бритити.

Записав у Брустурах, пов. Косів від Михайла Олексюка Р. Смалько.

53. Жонаті вояки.

Говорили легіники тогїдної зими:
 Шо котрі си поженимо, вже би нас не взяли.
 А на весні перед Юрем зазулі кували,
 Коло церкви на цвинтари палюти читали.
 Та кувала зазулечька шьї понад Віжницю,
 А вже хлопцям наказали йти до перепису.
 Єк ми прийшли перед пана, а пан си питає:
 Є тут легїнь тай жонатий, котрий жінку має?
 Легїнь стане перед пана, мовчьїт не говорит,
 Хоть го пише за некрута, хоть шо хоче робит.

¹⁾ Ретїї = ланцюшки коло реміня.

²⁾ Перепустка через границю.

Жонат стане перед пана, просит си, мельдує:
 В мене жінка тай дитинка, шо лишень рачькує.
 А він вйшов тай на місто, так собі гадає:
 Таки тому ліпше буде, котрий жінку має.
 А ек вйшов до домочьку, каже жінці в хаті,
 Шо тоти мут дуже брати, котрі не жонаті.
 Та роблена нам доріжка, бай права на Кути,
 А приходьиж до відбору саракі некрути.
 Єк ми прийшли до відбору, жінков не питают,
 Лиш котрий си сподобає, рівно відбирают.
 А як его відобрали бай писали плюром,
 Тоди жінка заголосит на дворі під муром.
 Та бож то вна заплакала, шьий заголосила,
 Жовнів вдарив кольбов в плечі, за голов си йшла.
 А він вдарив кольбов в плечі, другі шьий махают:
 Ей не плачте тут, кобіто, пани си гнівають!
 Алеж не плачь, молоднице, отут коло банка,
 Але рушьий до домочьку любити коханка.
 А не плачь ти, молоднице, отут коло брами,
 Але рушьий до домочьку, слухай вітця й мамі.
 А він сьиде на стільчыку, слізки й обтирає,
 Жовнірь ему ножичьками волосє спускає.
 Не помогло, шо мав жінку тай малу дитину,
 Обтьили му головочьку, лиш лишили гирю.

Записав у Брустурах, пов. Косів від Михайла Олексюка Р. Смалько

54. Теперішні парубки і дівчата.

Біда, брате, в кождім куті, гірше в Шевелівці,
 На одного легіника вже по штири гівці.
 Тимой гівки на парубки вже перемагают,
 Шо в осени легіників до восьька займают.
 А як займут го до восьька, він там си мушрує,
 Але гівка тут за него пьитниці разує.
 А він відтвив ек же верне, шьипку перекривит,
 Та на тоту гівчыночьку право си не дивит.
 Алеж піде по весілях, шьий пьи та гуляє,
 Хоть кажут ту гівку брати, він тим не багає.
 Кажут ему женити си, він си не противит,
 Штирнаціть рік, у пьитнаціть, тій си в очьп дивит.

Не питає б'гато гроший, ні вéлико віна,
Лиш коби му фáйне личько та білі коліна.

Записав у Брустурах, пов. Косів від Михайла Олексюка Р. Смалько.

55. Лєгінь і лобаски.

Господи милосерний, та Господи добрий!
Поти любьби чужі жінки, поки ремінь повний.
А ек ело у пулярци гроший не ставати,
Ближ мене сукі к...и вже й не пізнавати.
А я прийду там до коршми, талярики міню,
Одна з відси, друга з відти: шо дїєш, лєгіню?
Чьомуж мене не пізнаєш, ек гроший не маю?
Тепер собі таляр міню, руш на дїдчю маму!

Записав у Брустурах, пов. Косів від Михайла Олексюка Р. Смалько.

56. Любаска.

Потиж миле цілюване любої, горівка,
Покиж тобі не обїїме головочьку жінка.
Не спусти си оженити, другу зачіпаєш,
А дай поки, чьоловіче, ти вже жінку маєш.
Але дома жінку лишив, би їсти варшла,
Хитро скочъив до коханки, шоби порадила.
А ти, милий шїй коханий, ти послухав жінки,
А тиж не був вчєра й нинї, не несєш горівки.
Та бож нема, коханочько, ек горівку пити,
Коли жінка в хатї клине, шоби не ходити.
Але жінка в хатї кльила, аби не ходити,
А я набїг на годинку шєс си порадити.
Идиж собі, шїй коханий, до свого дому,
А ек ме ти шо казати, розвали єй голов.
Хоть ме тебе жінка кльисти, ти тото забудєш,
Хоть ме тебе жінка кльисти, ти господарь будєш.

Записав у Брустурах, пов. Косів від Михайла Олексюка Р. Смалько.

57. Подружє молодого зі старою.

Бєк оженит си лєгїник та возме бабину,
То так она го шьїнує, ек малу дитину.
Єй, лєгїню молоденький, ти вуска не маєш,
А ти мене поцулуєш тай пообїймаєш.

Ей легіню молоденький, вуска ти не вжжу,
 Я ті в личько поцулюю, в тобов спати льжжу.
 А ек будеш газдувати у вечірах дома,
 Сорочечьку розволочу, льжжу в тобов гола.
 Бабко ма солоденька, буду ті любити,
 Ти мені си сподобала, мусів сми ті взьити.
 Але, бабко солоденька, Бог би ті дав царство,
 Яж так тебе не полюбив, ек то господарство.
 Бабко ма солоденька, бабко моя мила,
 Ек зачьиплю молоденьку, абис ні не кльи́ла.
 Кажу тобі, чьоловіче, покинь ту натуру,
 Бо ти втратиш господарство, загубиш фортуна¹⁾.
 Так ті буду вже любити та ек рідну нььку,
 Не клени мнї, не свари мнї лиш за молоденьку.
 На щож тобі молоденьку тоту зачьипати,
 Яж так тебе, ек молода, буду скоботати.
 Про все бих ті, бабко, любив, та лиш ти огида,
 Лиш до тебе притулю си, студенас ек жьйба.

Записав у Брустурах, пов. Косів від Михайла Олексюка Р. Смалько.

58. *Подружє старого з молодою.*

Горівка є дорога, бо Жид за ню дупит,
 Муштьини би добре жили, челідь²⁾ си любит.
 Та велика, братє, біда на сьвітї постала,
 Челїдина вже на другу заворогувала.
 Де челідь си дуже сварит, там є бідї втїха,
 Одна другу би спалила через чьоловіка.
 Такі гівки вже одні є, шо повіростали,
 Просьи Бога, аби жінки вже й повімирали.
 Ей чюю, на головку екає занепала:
 Господи, коби вгйбла, я би си віддала!
 Та бо цимбал цимбалує, я скрипка зайграє,
 А ек старий гівку бере, гирьке жите має.
 Хочє мене старий брати, біда би го брала,
 Та коби я, Господоньку, лишень си віддала.
 Хочє мене старий брати, бідкаж би го втьи́ла,
 Та кобиж я, Господоньку, лиш голов завйла.

¹⁾ Масток.

²⁾ Жіноцтво.

А яж піду на весіле та ше піду на йгру,
 А я собі про старого молодого найду.
 Ёк оженив си одовец та взяв гівку чічку,
 А вна ёму дає їсти з котом у запічку.
 І сараку старий дідок не має дозору,
 Коли вна му дає їсти голого росолу.
 А він сьиде у запічку, на росолец дує,
 Та хоть рад би єї бити, вже не путерує¹⁾.
 А калинка біло цвите, а червоно родит,
 Та бо вна ше діда клине, лїдови догонит.
 Ий дідику старенький, дідику небоже,
 Біда з тобов, старий діду, лічи спати може.
 Та бо твоєв лиш борідков припічки змитати,
 В мене личько таке файне — хлопцям цілувати.

Записав у Брустурах, пов. Косів від Михайла Олексюка С. Смалько.

59. Біда з жінкою-вдовицею.

Ёк йис ходив то так ходив раз на вечерницу,
 Сокоти си лиш не бери з дітьми одовицу.
 Ёк же лірник на дорові файно в ліру грає,
 Аби дідьтьо ту бабу брав, котра діти має.
 Хоть у тебе господарство, хоть у тебе хатка,
 То все того є нізащо, лиш за діти гадка.
 А вна тобі, брате, корит погано на вкірки,
 Бери тебе, хло', хроба, я йду на зарібки!
 А ек губи, хло', віддує, стане перед печі,
 Скоро трошки недогода, вна торби на плечі.
 Ёк же вна си вібирає з тими торбинками,
 Инак бис єй не упросив, хіба кулаками.
 Требаж єї завертати файно до прикладу,
 Кулаками все позауш, а буком по заду.

Записав у Брустурах, пов. Косів від Михайла Олексюка Р. Смалько.

60. Дід і баба.

Ой летіла зазулечька та сіла на граба,
 А ек дідок бабку бере, она тому рада.

¹⁾ Не змагає.

А ек дїдок та закашле, то бабка си кине,
Бїднаж моя головочько, вже мїй дїдок гине.
А бо дїдок чьим старенький, кашлями змагає,
Але бабка боршьяк варит, їсти прибирає.
А шьї бабка пустила си зарїзала куре,
А шьї варит дїду боршьяк пропарити груди.
Ей ти, дїдику старенький, ти дїдику тату,
Старий любить нї за любу, молодий за плату.
Старий любить нї за любу, шьий пообїймає,
Я молодому заплачу, той на збитки має.
А я прийшла там до коршми, купила горївки,
Старий утїк та по дворї він шукає жїнки.

Записав у Брустурах, пов. Косів від Михайла Олексюка Р. Смально.

Львів, 21. VI. 1902.

